

TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

PARIKKI-PIENRYHMÄTOIMINTAA PELLERVON PÄIVÄKODISSA

Outi Ferreira

Annika Kaasalainen

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2018
Sosionomikoulutus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomikoulutus

FERREIRA, OUTI & KAASALAINEN, ANNIKA:
Parikki-pienryhmätoimintaa Pellervon päiväkodissa

Opinnäytetyö 65 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Huhtikuu 2018

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia pienryhmätoiminnasta ja perehtyä erityisesti sen tuomiin hyötyihin. Tavoitteena oli tuoda pienryhmätoiminnan hyötyjä näkyviksi sekä pohtia lastentarhanopettajan roolia sen toteutuksessa. Opinnäytetyö liittyy Pellervon päiväkodin pienryhmätoimintaan, jota toteutetaan siellä sekä omassa ryhmässä että yli ryhmärajojen Parikki-toimintana. Parikki-toiminta on uusi toimintamalli, jota hyödynnetään Pellervon päiväkodissa sisarusryhmissä.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Aineisto kerättiin haastattelemalla kolmea Pellervon päiväkodin lastentarhanopettajaa. Tutkimuskysymyksiä oli: mitkä ovat Parikin tuomat erityisyydet sisarusryhmiin Pellervon päiväkodissa, kuinka pienryhmätoiminta hyödyttää lasta sekä mikä on lastentarhanopettajan rooli pienryhmätoiminnan toteuttamisessa. Aineisto käsiteltiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaan.

Opinnäytetyön tulosten mukaan Parikki-toiminnan erityisyydet näkyvät esimerkiksi hallinnollisesti sijaisten tarpeen vähentymisenä, kun ryhmät antavat toisilleen tukea. Parikki auttaa turvallisen ja monipuolisen toimintaympäristön rakentamisessa antamalla vertais-tukea niin lapsille kuin aikuisillekin. Tulosten perusteella pienryhmän hyödyt lapselle näkyvät esimerkiksi yksilöllisyyden tukemisena, lasten osallisuuden mahdollistamisena sekä oppimisen tehostumisena. Lastentarhanopettajan roolin koettiin olevan tiimissä tärkeä esimerkiksi vastuunkantajana ja kehittäjänä, jolloin hän pitää huolen toiminnan pedagogisuudesta ja sujuvuudesta.

Johtopäätöksiä tarkasteltiin yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasoilta. Yksilön tasolla johtopäätöksenä todettiin esimerkiksi, että lasten tuen tarpeisiin pystytään paremmin vastaamaan pienryhmässä. Yhteisön tasolla todettiin, että tiimityön ja moniammatillisuuden avulla pystytään vastaamaan varhaiskasvatuksen haasteisiin myös tulevaisuudessa. Tuen tarpeiden ja yksilöllisemmän työotteen ansiosta yhteiskunnan tason johtopäätöksenä voidaan sanoa, että sillä pystytään tasaamaan lasten erilaisia lähtökohtia ja tällä tapaa ehkäisemään syrjäytymistä.

Jatkotutkimuksena voitaisiin toteuttaa vertailua pienryhmätoiminnasta eri päiväkotien tai eri ryhmien välillä sekä selvittää lasten ja perheiden kokemuksia siitä. Uudistuneiden Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä voisi tutkia sen mukana tulleita uudistuksia sekä verrata uudistuksia edeltänyttä aikaa ja nykyhetken tilannetta. Jatkotutkimuksena voitaisiin kehittää Parikki-toiminnan aloittamispaketti päiväkoteihin, joissa on sisarusryhmä ja pohditaan Parikki-toiminnan aloittamista.

Asiasanat: pienryhmätoiminta, vertaisoppiminen, parikki, vuorovaikutus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

FERREIRA, OUTI & KAASALAINEN, ANNIKA:
Small Group Activities Model Parikki in Pellervo Kindergarten

Bachelor's thesis 65 pages, appendices 2 pages
April 2018

The purpose of this study was to find out a kindergarten teacher's opinions and experiences of small group activities and concentrate on their benefits. The aim was to show the benefits of small group activities and to think about a kindergarten teacher's role in its implementation. This thesis was conducted with the Pellervo kindergarten because of their new small group activities model Parikki that is implemented between different groups.

The study was qualitative and based on semi-structured theme interviews. The data were collected by interviewing three kindergarten teachers. The data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that Parikki helps to build a safe and diverse operational environment by giving peer support to both children and adults. The benefits of a small group activities were for example supporting individuality and enabling children's participation. A kindergarten teacher's role was found to be the one who has responsibility and takes care of the pedagogy.

The findings indicate that a child's need of support can be answered better in small groups and with team work and multi-professionality can be responded to the challenges of early childhood education. By supporting children's needs with a more individual working method, children's different kinds of backgrounds can be equalized and this way prevent exclusion. Further studies of this subject could be about comparing small group activities in different kindergartens or in different groups.

Key words: small group activities, peer learning, parikki, interaction

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	8
2.1	Lähtökohdat ja tutkimusympäristö	8
2.2	Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	10
3	PIENRYHMÄTOIMINTA VARHAISKASVATUKSESSA.....	12
3.1	Varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja lapsi pienryhmässä	12
3.2	Vertaisoppiminen pienryhmässä.....	17
3.3	Vuorovaikutus lapsen ja kasvattajan välillä varhaiskasvatuksessa.....	19
3.4	Pienryhmätoiminnan teoreettinen viitekehys.....	21
4	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	23
4.1	Laadullinen teemahaastattelu.....	23
4.2	Tutkimusaineiston kerääminen	24
4.3	Aineiston analyysi.....	26
5	LASTENTARHANOPETTAJIEN NÄKEMYKSIÄ PARIKISTA JA PIENRYHMÄTOIMINNASTA	28
5.1	Parikin tuomat erityisyydet sisarusryhmiin Pellervon päiväkodissa	28
5.2	Pienryhmän merkitys lapselle.....	34
5.3	Lastentarhanopettajan rooli pienryhmätoiminnassa	38
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	44
6.1	Yksilön näkökulmasta.....	44
6.2	Yhteisön näkökulmasta.....	45
6.3	Yhteiskunnan näkökulmasta	46
7	POHDINTA.....	50
7.1	Aiheen tarkastelua ja jatkotutkimushaasteet.....	50
7.2	Eettisyys ja luotettavuus	53
7.3	Opinnäytetyöprosessin pohdinta.....	56
	LÄHTEET.....	59
	LIITTEET	64
	Liite 1. Saatekirje lastentarhanopettajille	64
	Liite 2. Haastattelurunko/teemat	65

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 17) mukaan, varhaiskasvatuksessa toiminta on usein ryhmämuotoista ja ryhmät voidaan muodostaa esimerkiksi lasten iän, sisarusuhteiden tai tuen tarpeen mukaan. Toiminnan perustana tulee olla pedagoginen ajattelu ja niissä tulee noudattaa henkilöstömitoituksen säädöksiä. Lapsilähtöinen toiminta edellyttää eri kokoisissa ryhmissä toimimista. Jokaisen lapsen tulee tulla kuulluksi ja heidän yksilölliset tarpeet tulee huomioida toimintaa järjestettäessä. Henkilöstön tulee tukea lasten osallisuutta ja vuorovaikutustaitoja, jotta lapset voisivat kokea tulevansa huomioiksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 17, 24, 32.) Varhaiskasvatussuunnitelman edellyttämät toimintatavat on huomattavasti helpompi toteuttaa pienemmässä ryhmässä, jossa tilanteet pysyvät usein rauhallisempina. Kasvattajan on helpompi kohdistaa toimintaa juuri hänen pienryhmänsä lasten tarpeita vastaavaksi, jolloin lapset myös oppivat ja kehittyvät enemmän. Koulutetut kasvattajat pystyvät toteuttamaan pienryhmässä lapsille erilaisia tehtäviä, leikkejä ja pelejä, joiden avulla kyetään näkemään lapsen kehitysvaihe ja lähikehityksen vyöhyke, jolloin niitä pystytään paremmin tukemaan.

Lasten oppimisen kannalta vertaisryhmä ja yhteisöön kuuluminen ovat tärkeässä roolissa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20). Lapsen on mahdollista oppia vertaisilta ja pienryhmä tarjoaa tähän sopivan rauhallisen ympäristön. Lapsille pienryhmätoiminta on jo varhaista syrjäytymisen ehkäisyä, sillä pienryhmässä lapsi pystyy omilla ehdoillaan opettelemaan sosiaalisia suhteita ja vuorovaikutustaitoja sekä oppimaan yhteiskunnallisia normeja ja arvoja. Uuden lapsen on helpompi tulla ryhmään ja aloittaa muihin lapsiin tutustuminen, ensin pienryhmässä ja sitten kaikkiin isossa ryhmässä. Pienryhmässä sosiaalisten suhteiden määrä on pienempi kuin koko ryhmässä, joten lasten on helpompi luoda kontakteja toisiin. Pienryhmätoimintaa ja sen merkitystä arvioidaan jatkuvasti, jota käytetään sitten pedagogisen toiminnan suunnittelussa. Arvioinnin ja havainnoinnin jälkeen toiminta on helpompi suunnitella niin, että lapset pääsevät harjoittelemaan taitoja, jotka vielä tarvitsevat lisäpanostusta.

Uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tulivat voimaan syksyllä 2016 ja elokuusta 2017 alkaen on varhaiskasvatuksen järjestäjät velvoitettu tekemään paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmansa sen mukaisesti. Koimme varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden

den olevan hyvinkin ajankohtainen myös meidän opinnäytetyötämme ajatellen, joten halusimme toteuttaa työmme siihen pohjautuen. Varhaiskasvatussuunnitelma on lastentarhanopettajan tärkeä työväline ja pedagogisen toiminnan perusta päivähoidossa. Tulevina varhaiskasvattajina päätimme lähestyä opinnäytetyömme aihetta lastentarhanopettajien kokemusten kautta, sillä he ovat päävastuussa ryhmässä tapahtuvasta toiminnasta ja näin ollen myös pienryhmätoiminnan järjestämisestä. Haluamme tällä tapaa tuoda esille, mikä on lastentarhanopettajan rooli pienryhmätoiminnassa.

Opinnäytetyömme aiheena on pienryhmätoiminnan merkityksien tutkiminen erityisesti lapsen saamien hyötyjen näkökulmasta. Lapsiryhmien kasvaessa yhä suuremmiksi on pienryhmätoiminnasta kehittynyt toimiva työmuoto rauhallisemman ja lapsilähtöisemmän varhaiskasvatuksen muodostamiseksi. Pienryhmätoimintaa on mahdollista toteuttaa monin eri tavoin ja päätimmekin pyytää opinnäytteeseemme yhteistyöhön Pellervon päiväkodin, sillä pienryhmätoimintaa toteutetaan siellä oman ryhmän lisäksi yli ryhmärajojen, Parikki-toimintana.

Sisarusryhmistä on vielä melko vähän teoriatietoa saatavilla. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) tai Varhaiskasvatuslaissa (2015) ei ole erikseen määritelty toimintatapoja tai ohjeistuksia toiminnalle sisarusryhmissä. Sisarusryhmissä toiminta poikkeaa esimerkiksi alle 3-vuotiaiden ryhmän toiminnasta, koska ikäjakauma on suurempi. Sisarusryhmissä tavoitteet varhaiskasvatukselle ovat samat kuin muissakin, mikä luo jo lähtökohtaisesti haasteita ryhmien kasvattajille tavoitteiden saavuttamiseksi. Nykypäivänä yhä enemmän päiväkotien ryhmät muodostetaan sisarusryhmiksi, jolloin ryhmään on helppo sijoittaa minkä kaiken ikäisiä lapsia. Sisarusryhmissä kaikille ikäryhmille ei välttämättä kuitenkaan löydy ikätovereita, joiden kanssa olisi kehityksellisesti samalla viivalla. Pellervon päiväkodissa Parikki-toiminnalla pyritään mahdollistamaan etenkin isompien lasten kehityksen tukeminen, yhdessä toisen ryhmän vertaisten kanssa. Kun Parikki-toiminnalla yhdistetään kahden ryhmän lapset, voidaan huomioida paremmin samantasoisien lasten kehitykselliset tarpeet sekä mahdollistaa samalla myös vertaisoppiminen. Parikki haastaa ryhmää monella tavalla, mutta myös tuo ryhmään sellaisia elementtejä, joita ei muuten ryhmissä mahdollisesti olisi ja jotka tuovat arkeen paljon hyvää sekä lapsille että aikuisille.

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus ja se toteutetaan teemahaastattelun avulla. Opinnäytetyömme aineisto on kerätty kolmelta Pellervon päiväkodin lastentarhanopettajalta marraskuun 2017 aikana. Tarkoituksena on selvittää päiväkodin lastentarhanopettajien ajatuksia pienryhmätoiminnasta ja sen toteuttamisesta, keskittyen erityisesti sen tuomiin hyötyihin lapsen kannalta. Tavoitteena on tuoda pienryhmätoimintaa ja sen hyötyjä näkyväksi myös muille aiheesta kiinnostuneille.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Lähtökohdat ja tutkimusympäristö

Uusi varhaiskasvatuslaki tuli voimaan 1.8.2015. Lakia tullaan vielä täydentämään puuttuvilla määrittelyillä ja päivitetty laki astuu voimaan 1.8.2018. Aikaisemmin voimassa on ollut laki lasten päivähoidosta. Varhaiskasvatuslakia sovelletaan kaikkiin varhaiskasvatusmuotoihin, olivat ne sitten kunnan, kuntayhtymän tai muun palveluidentuottajan järjestämää. Laki määrää selkeät tavoitteet varhaiskasvatukselle, jotka myös ohjaavat varhaiskasvatuksen järjestämistä. Lain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on muun muassa edistää lapsen kasvua ja kehitystä, tukea oppimisen edellytyksiä ja toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa. (Varhaiskasvatuslaki 2015.)

Varhaiskasvatuslain uudistumisen jälkeen myös uudet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tulivat voimaan vuonna 2016. Uusien perusteiden mukaiset paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat nyt vajaan vuoden verran olleet käytössä päivähoidossa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat kohtaamaan lapset arvokkaasti ja heidän ajatuksia tulisi kuunnella sekä toteuttaa heistä lähteviä ideoita, jotta he tunsivat itsensä osaksi ryhmää ja heidän osallisuutensa myös lisääntyisi. Toiminta tulee suunnitella yhdessä lasten kanssa eri kokoisissa ryhmissä toimien, jotta jokaisella olisi mahdollisuus tulla kuulluksi ja huomatuksi, yksilölliset tarpeet huomioiden. Päivähoidossa kaiken toiminnan tulisi olla pedagogisesti suunniteltua. Lapsilla on mahdollisuus oppia vuorovaikutustaitoja vuorovaikutuksessa aikuisten sekä toisten lasten kanssa ja tämän avulla heidän itseluottamuksensa kasvaa ja identiteetti alkaa muodostua. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 24, 32.)

Hallituksen päähankkeena vuosina 2017-2018 on lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, eli LAPE-hanke. Pirkanmaalla kehittämisen kohteena on erityisesti perhekeskus-toimintamalli, jossa yhdistyisivät useat eri palvelut saman katon alla. Jotta perhekeskusmallilla saataisiin mahdollisimman hyvät tulokset, kehitetään samanaikaisesti myös varhaiskasvatusta, koulutusta sekä lasten ja nuorten vapaa-ajan palveluita. (Pirkanmaan LAPE Pippuri: LAPE Pirkanmaa). Varhaiskasvatusta kehitetään muun muassa lisäämällä lasten osallisuutta, ehkäisemällä kiusaamistilanteita, tukemalla kaveri- ja vuorovaikutus-

suhteita, lisäämällä varhaista tukea sekä tukemalla vanhempia kasvatustehtävässä. (Varhaiskasvatus: LAPE Pirkanmaa). Jotta varhaiskasvatukseen suunnitellut kehittämistarpeet täyttyisivät, tulisi kiinnittää huomiota päiväkotien ryhmäkokoihin. Varhaiskasvatuksen kehittäminen esimerkiksi lasten osallisuuden ja varhaisen tuen alueilla on huomattavasti helpompaa toteuttaa pienryhmässä, kuin suuressa ryhmässä. Opinnäytetyömme on ajankohtainen myös LAPE-hankkeen kannalta.

Vuosille 2017-2030 on laadittu varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta (2017). Tiekartta on herättänyt paljon keskustelua ja varsinkin sosionomien osaamista varhaiskasvatuksessa on pohdittu ja kyseenalaistettu. Tämä vaikuttaa lähtökohtaisesti opinnäytetyömme tekemiseen ja siihen, kuinka me koemme itsemme kykeneväksi työhön. Uskomme, että opinnäytetyömme avulla saamme tukea omalle ammatilliselle osaamisellemme ja pystymme näin puolustamaan omaa paikkaamme lastentarhanopettajina nyt ja tulevaisuudessa.

Keväällä 2017 me molemmat teimme harjoittelun päiväkodissa, missä kiinnostus pienryhmätoimintaa kohti heräsi. Huomasimme, kuinka eri tavoin pienryhmätoimintaa on mahdollista toteuttaa ja halusimme lähteä pohtimaan sen tuomia hyötyjä lapsen näkökulmasta. Samaan aikaan tullut uudistus varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin lisäsi aiheen ajankohtaisuutta. Lähdimme yhdessä pohtimaan, mikä olisi paras tapa toteuttaa pienryhmätoimintaan liittyvä opinnäytetyö, josta hyötyisimme itsekin mahdollisimman paljon tulevina varhaiskasvatuksen ammattilaisina.

Yhteistyöhön päädyimme Pellervon päiväkodin kanssa Annikan harjoittelun kautta, sekä opettajien kannustamana. Pellervon päiväkodin tapa toteuttaa pienryhmätoimintaa vaikutti erityisen toimivalta ja sen vuoksi halusimme toteuttaa opinnäytetyömme yhdessä heidän kanssaan. Pienryhmätoimintaa voi toteuttaa monin eri tavoin ja Pellervon päiväkodissa sitä toteutetaan niin omassa ryhmässä, kuin ryhmärajojen ylittävänä Parikki-toimintana. Parikki-toiminta on erityisesti sisarusryhmissä toimiva tapa, sillä se on hallinnollisesti hyödyllistä ja mahdollistaa ystävyys- ja vuorovaikutussuhteiden luomisen useamman vertaisen kanssa. Parikki-toimintaa ajatellen päiväkodin tilat on rakennettu niin, että aina kahden ryhmän osiot on mahdollista ottaa yhteisesti käyttöön välioven avulla, joka on kahden ryhmätilan välillä. Parikki-toiminnan ajatuksena on mahdollistaa vertais-tuen saaminen lapsille, sillä monissa päiväkodeissa ryhmät ovat yhä enemmän sisarusryhmiä, jolloin samassa ryhmässä on eri-ikäisiä lapsia.

Päiväkodin pienryhmätoiminnasta on tehty opinnäytetöitä, pro graduja sekä väitöskirjoja. Aiheesta löytyy kirjallisuutta jo useilta vuosikymmeniltä, mutta pyrimme löytämään opinnäytetyöhöemme mahdollisimman ajankohtaiset lähdemateriaalit. Vaikka aiheesta löytyy jo paljon tietoa ja tehtyjä opinnäytetöitä, erottuu työmme muista esille tuomamme Parikki-toiminnan ansiosta. Kyseinen toimintamalli on vielä melko tuntematon, joten opinnäytetyömme avulla pyrimme tuomaan tietoisuuteen Parikin hyvät käytänteet ja mitä vielä pitäisi kehittää.

2.2 Tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia pienryhmätoiminnasta ja perehtyä erityisesti sen tuomiin hyötyihin lapsen kannalta. Tavoitteena opinnäytetyöllä on tuoda pienryhmätoiminnan hyötyjä näkyviksi sekä pohtia lastentarhanopettajan roolia sen toteutuksessa. Koska Pellervon päiväkodissa toteutettava Parikki-toiminta on vielä niin tuntematon, on opinnäytetyöllämme tavoitteena tuoda myös Parikki-toiminnan hyvät käytänteet ja kehitysmahdollisuudet näkyviksi muillekin aiheesta kiinnostuneille. Tavoitteena on opinnäytetyön myötä kehittää omaa ammatillista osaamistamme ja tutustua erilaiseen toimintaympäristöön.

Pienryhmätoiminnassa olemme kiinnostuneita erityisesti siitä, kuinka lastentarhanopettajat näkevät pienryhmätoiminnan käyttämisen apuna lasten vertaisoppimisen tukemisessa. Parikki uutena aiheena kiinnostaa myös ja haluaisimme saada selville keinoja sen hyödyntämisessä lapsiryhmän toiminnassa. Haluaisimme myös kuulla kokemuksia, miten pienryhmätoiminta vaikuttaa lapsen ja aikuisen väliseen vuorovaikutukseen. Yhteistyökumppanimme kautta haluamme saada tarkemman kuvan heidän toteuttamastaan Parikki-toiminnasta. Opinnäytetyössämme on kolme tutkimuskysymystä.

1. Mitkä ovat Parikin tuomat erityisyydet sisarusryhmiin Pellervon päiväkodissa?
2. Mitkä ovat lastentarhanopettajien mielestä pienryhmätoiminnan hyödyt?
3. Mikä on lastentarhanopettajan rooli pienryhmätoiminnassa?

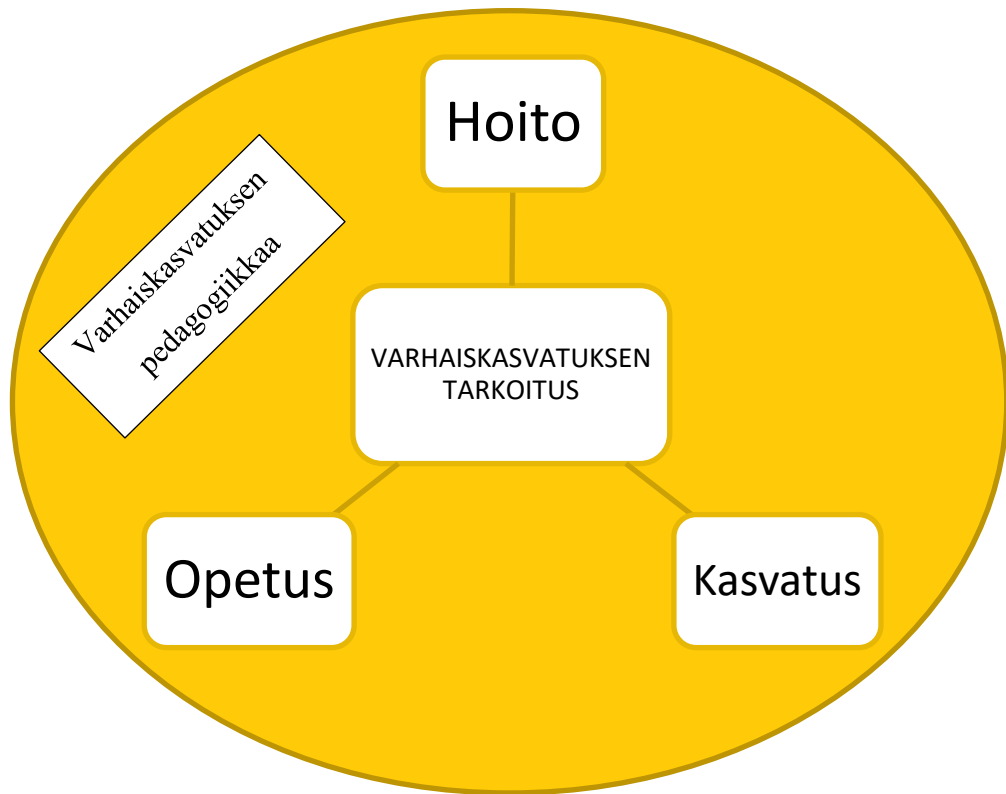
Kysymykset rajautuivat oman kiinnostuksemme mukaisesti lapsen saamiin hyötyihin pienryhmätoiminnasta, Parikista uutena toimintamallina, sekä saadaksemme lisää näkemystä lastentarhanopettajan työtehtävistä ja vastuista. Tarkastelemme pienryhmätoimintaa lastentarhanopettajien kokemusten kautta, sillä he ovat päävastuussa ryhmässään tapahtuvasta toiminnasta. Opinnäytetyössä pyrimme tuomaan esille lastentarhanopettajien havainnoimia hyötyjä ja mahdollisia kehitysehdotuksia.

3 PIENRYHMÄTOIMINTA VARHAISKASVATUKSESSA

3.1 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka ja lapsi pienryhmässä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen muotoja, joista yleisin on päiväkotitoiminta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että kaiken toiminnan varhaiskasvatuksessa tulee olla pedagogisesti perusteltavissa. Varhaiskasvatuksen perustehtävinä on hoito, kasvatustyö ja opetus. Niiden toteutuksessa pedagoginen suunnitelmallisuus on erityisen merkityksellistä. (kuviokuva 1.) (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017, 17.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on opetusneuvos Anneli Rautiainen (2016) mukaan tietoista toimintaa lasten edun ja hyvinvoinnin eteenpäin viemiseksi. Blogitekstissä Rautiainen toteaa, että pedagogiikan tulee näkyä varhaiskasvatuksen arjessa. Se tulee esiin toimintakulttuurina, jossa osallisuus on erittäin tärkeää päiväkodissa yleisesti, mutta myös pienryhmissä, sekä erityisesti lasten leikissä (Rautiainen 2016).

Kulttuurissa tapahtuvat muutokset sekä ajattelutavat eri aikakausilla näkyvät varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Vuosien myötä vaihtuvat sekä tavoitteet ja päämäärät varhaiskasvatukselle, että katsontamallit lasten kasvusta ja kehityksestä. Vaikka julkisissa kasvatustilanteissa toiminta on säädeltyä ja tarkoin valvottua, on toimijoilla paljon mahdollisuuksia muovata varhaiskasvatuksen arjen pedagogisia tilanteita ja kasvuympäristöjä. Pedagoginen toimintaympäristö muodostuu ammattilaisten luomana arkisissa tapahtumissa ja hetkissä, joissa lapset ovat mukana. Sitä muodostetaan sekä tiedostetusti että tiedostamatta kaikkien yhteisessä vuorovaikutuksessa. Oppimisen ympäristöjä varhaiskasvatuksessa pidetään tavoitteellisen oppimisen edellytyksenä. (Karila 2013, 9; Raittila 2013, 69-71; Raittila & Siippainen 2017, 283-285.)

KUVIO 1. Varhaiskasvatuksen tarkoitus, jota yhdistää varhaiskasvatuksen pedagogiikka (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 17)

Päiväkodeissa lapsiryhmät muodostetaan niin, että ryhmässä on kolme kasvattajaa. Yhtä kasvattajaa kohden saa kokopäivähoidossa olevien alle 3-vuotiaiden lasten ryhmässä olla 4 lasta, jolloin ryhmän maksimikoko on 12 lasta. Kokopäivähoidossa olevien yli 3-vuotiaiden lasten ryhmässä yhtä kasvattajaa kohden saa olla 7 lasta, jolloin ryhmässä olisi yhteensä 21 lasta. Jos ryhmässä on osapäivähoidossa olevia lapsia, voi ryhmässä olla jopa 39 lasta, sillä lapsia voi olla kasvattajaa kohden 13. Vuonna 2016 yli 3-vuotiaiden ryhmäkokoja suurennettiin, eli kasvattajaa kohden saa olla 8 lasta. Ryhmäkokojen kasvattaminen on kuitenkin kuntakohtaista, joten esimerkiksi Tampereella ryhmiä ei ole suurennettu. (Opetusalan ammattijärjestö n.d.)

Yksilöllinen lapsiin tutustuminen on varhaiskasvatuksessa erityisen tärkeää. Lapsiryhmien suuruuden vuoksi se on hankalaa. Vuosien aikana lapsiryhmät ovat kasvaneet entistään ja on ollut pakko ryhtyä etsimään uusia keinoja laadukkaasti varhaiskasvatuksen toteuttamiseksi. (Savolainen 2013, 7-14.) Varhaiskasvatuksessa painotetaan erikokoisissa ryhmissä toimimista ja lasten mahdollisuutta osallistua ja olla mukana vuorovaikutuk-

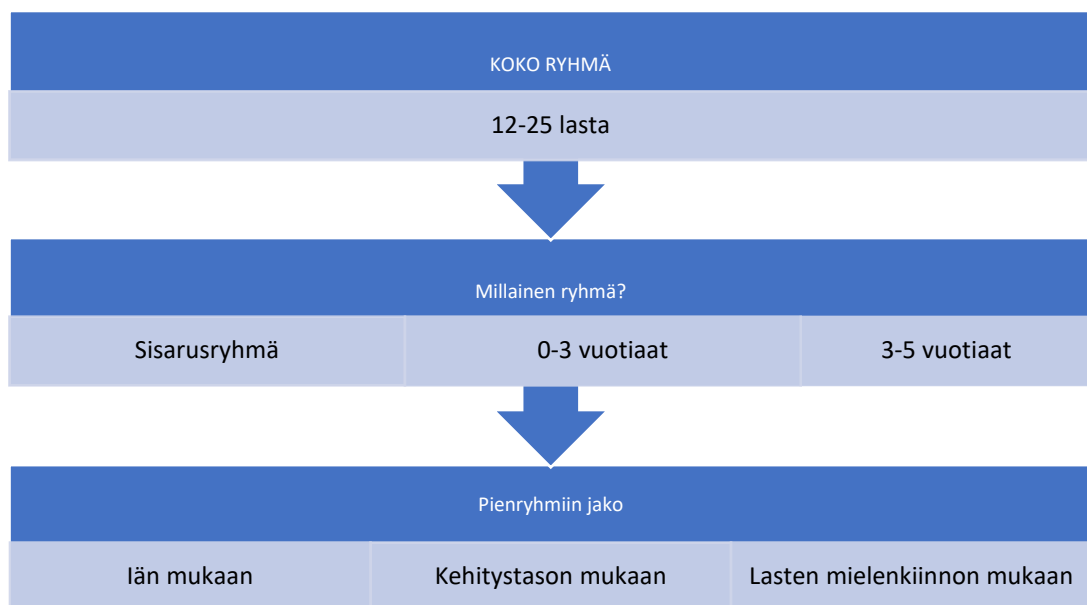
nessa. Nämä edistävät lasten ja henkilökunnan keskittymistä sekä edesauttavat lapsilähtöisyyttä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 32.) Uudistetussa varhaiskasvatustaissa säädetään, että ryhmien muodostaminen ja tilojen käyttö tulee järjestää niin, että varhaiskasvatuksen tavoitteet voitaisiin saavuttaa. Laissa säädetään myös henkilöstön suhdeluvusta sekä lapsiryhmän enimmäiskoosta. (Varhaiskasvatustalaki 2015.) Yksilöllisyyden huomioon ottamiseksi pedagogisia toimintoja voi edelleen eriyttää myös ryhmän sisällä, mikä on huomattavasti helpompi toteuttaa pienryhmässä kuin isossa lapsiryhmässä. (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2011, 55; Alijoki & Pihlaja 2011, 270.) Liian suuret ryhmät ovat yksilöllisen huomioonoinnin kannalta hankalia ja suuresta ryhmästä kärsivät erityisesti erityistä tukea tarvitsevat lapset (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 110).

Useissa päiväkodeissa saattaa vieläkin vallita tuokiokeskeisyys ohjelman järjestämisessä, jota esimerkiksi vuodenajoista nousevat teemat ohjaavat. Tämä toimintatapa on kuitenkin koettu haasteelliseksi, koska kaikkien lasten yksilölliset tarpeet ja tavoitteet tulisi ottaa samaan aikaan huomioon isossa lapsiryhmässä. Pienryhmätoiminta eli lasten jakaminen pienempiin ryhmiin, mahdollistaa lasten havainnoinnin yksilöllisemmin, jolloin varhaisessa vaiheessa pystytään myös huomioimaan esimerkiksi erityistarpeet ja mahdolliset kehitysviivästymät. Pienryhmätoiminnassa lapsi saa äänensä paremmin kuuluviin ja hänen keskittymiskykynsä on parempi, koska pienryhmässä meteli ei kasva niin suureksi. (Heikka ym. 2011, 54–55; Alijoki & Pihlaja 2011, 270.) Suuryhmä saattaa herättää lapsessa hämmennystä ja hän ei koe dialogin aikuisen kanssa olevan mahdollista (Mikkola & Nivalainen 2011, 32–33).

Pienryhmätoiminta mahdollistaa turvallisen ja ennakoitavan päivärakenteen, jolloin lapsi saa toimia turvallisesti ja ohjatusti lähikehityksen vyöhykkeellä. Pienryhmässä lapsen on helpompi solmia vertaissuhteita ja suunnitella omia valintojaan. Samalla lapsi oppii suhteuttamaan tekonsa tilanteisiin sopiviksi. Kasvattajalle pienryhmätoiminta mahdollistaa paremmin muun muassa lasten kohtaamisen sekä havainnoinnin. (Järvinen & Mikkola 2015, 39, 42; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 17.) Sosiaalisten vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta pienryhmissä toimiminen luo kehitykselle hyvät olosuhteet. Pienryhmässä lapsella on vähemmän sosiaalisia suhteita, jolloin hänen on helpompi keskittyä juuri niihin toimintoihin ja tällöin tilanteet pysyvät paremmin hallinnassa. Kun verrataan pienryhmää ja tavallista suurta lapsiryhmää keskenään voidaan huo-

mata, miksi pienryhmä on lasten sosiaalisten suhteiden kannalta kannattavampi. Esimerkiksi kuuden lapsen pienryhmässä sosiaalisia suhteita on 15, kun taas 25:n lapsen ryhmässä niitä on jopa 300. Sosiaalisten suhteiden määrä siis kasvaa huomattavasti, mitä enemmän lapsia ryhmässä on. Lisäksi yksilöllisyyden huomioon ottamiseksi pedagogisia toimintoja voi myös edelleen eriyttää pienryhmän sisällä. (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2011, 55; Heinonen ym. 2016, 122; Alijoki & Pihlaja 2011, 270.)

Pienryhmätoiminnan avulla vahvistetaan ja syvennetään vuorovaikutusta, sillä sekä kasvattajilla että lapsilla on siitä myönteisiä kokemuksia. Ryhmien jakamiseen tulee aina olla perustelut. Ryhmät voidaan muodostaa toiminnan tavoitteiden ja lasten kehityksellisten tarpeiden perusteella, ikäryhmittäin tai lasten kiinnostuksen kohteiden mukaan (kuvio 2).

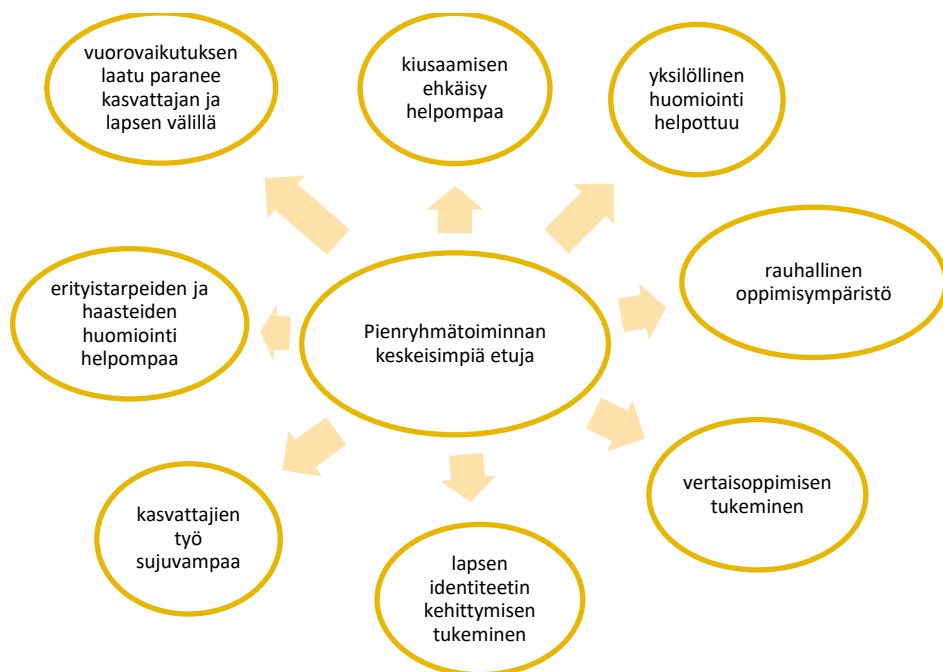

KUVIO 2. Pienryhmien muodostaminen

Jokaisessa lapsiryhmässä esiintyy välillä kiusaamista ja häirintää. Päivähoitoa järjestettäessä olisi hyvä miettiä, kuinka lasten kiusaamistilanteisiin puututaan ja kuinka niitä voidaan ehkäistä. Kiusaamistilanteissa on otettava huomioon niin lasten väliset, kuin lasten ja aikuisten vuorovaikutussuhteet. (Heinonen ym. 2016, 100.) Kiusaamisen ehkäisyssä pienryhmätoiminta on avainasemassa, sillä sosiaalisten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitojen kehittämistä on helpompi harjoitella pienen ryhmän kanssa. Heinosen ym. (2016, 103) mukaan sosiaalisten taitojen oppiminen on edellytys, jotta voisi toimia erilaisissa yhteisöissä. Tämän takia lasten olisi tärkeää oppia tunnistamaan tunteitaan, olemaan ystävällinen ja ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Erilaisissa ryhmissä toimiminen

tukee sosiaalisten taitojen opettelua, mikä puolestaan ehkäisee kiusaamista. (Heinonen ym. 2016, 103.)

Mikkolan ja Nivalaisen (2011, 31–32) mukaan pienryhmätoiminta helpottaa kaikkien ryhmän aikuisten tutustumista lapsiin yksilöinä. Mikkola ja Nivalainen (2011, 31-32) toteavat, että pienryhmätoiminta antaa mahdollisuuden luoda suhdetta rauhallisemmassa ympäristössä lapsen ehdoilla. Vuorovaikutuksen avulla pystytään tukemaan lapsen identiteetin ja itsetunnon kehitystä, mitä on helpompi huomioida pienryhmässä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30). Isojen ryhmien hankaluus onkin, ettei ryhmässä olevien kolmen aikuisen ole mahdollista yksilöllisesti kohdata ja olla läsnä jopa kahdeksankymmenekymmenelle lapselle kerrallaan. Tärkeää yksilöllisyyden kannalta on myös se, että pienryhmien aikuisilla on mahdollisuus joustaa tilanteen mukaan sekä ottaa lapsia mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaista toimintaa. Pienryhmätoiminta koetaan tarpeelliseksi ja se helpottaa päiväkodin arjen toimivuutta. Mitä pienemmässä ja yksilöidymmässä ryhmässä lapsi on, sitä taatumpana hänen oppimisensa on. Pienryhmässä kasvattajien työ on sujuvampaa ja selkeämpää. (Mikkola & Nivalainen 2011, 31–32.)

KUVIO 3. Pienryhmätoiminnan keskeisimmät edut

Pienryhmätoiminnan keskeisimpiä etuja ovat muun muassa yksilöllinen huomiointi, kehitys- ja ikätason mukainen tuki ja tätä kautta vertaisoppimisen mahdollistaminen, sekä vuorovaikutuksen laadun paraneminen (kuvio 3). Mikkolan ja Nivalaisen (2011) mukaan

pienryhmätoiminnan perustan voidaan sanoa olevan vuorovaikutuksessa ja kaikessa siitä saatavissa hyödyissä, kuten lapsen saama yksilöllinen huomiointi hänen sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa lapsen ja kasvattajan välinen vuorovaikutus on merkityksellistä ja laadukas vuorovaikutus tukee lapsen kasvua ja kehitystä positiivisesti, pienryhmä helpottaa sen mahdollistamista (Salminen 2017, 173-174).

3.2 Vertaisoppiminen pienryhmässä

Lasten sosiaalisia suhteita on tutkittu jo 1970-luvulta lähtien, jolloin mallioppiminen nähtiin avainasemassa lapsen kehityksen kannalta (Light & Littleton 1999, 1). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 17) todetaan, että lapsi oppii vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa, jolloin oppimista tapahtuu kaikkialla. Päiväkodeissa tehtävä kasvatustyö tapahtuu ryhmissä, jotka voidaan muodostaa monin eri periaattein. Vertaisryhmässä tapahtuva vuorovaikutus ja tunne yhteisöön kuulumisesta edistävät oppimista. Lapset jäljittelevät muiden toimintaa ja muuntavat näkemäänsä itselleen sopivaksi. Vertaisoppimisella tarkoitetaan jossakin ryhmässä tai yhteisössä tapahtuvaa oppimista, sosiaalisten suhteiden avulla ja itse osallistumalla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20, 38.) Varhaiskasvatuksessa korostuu lasten tunne osallisuudesta ryhmän toimintaan ja leikin merkitys oppimiselle. Lapset oppivat esimerkiksi kognitiivisia taitoja olemalla osana yhteisöä ja seuraamalla toisia lapsia ryhmässään. (Koilu 2017, 265.)

Vertaisilla tarkoitetaan yksilöitä, jotka ovat suunnilleen samalla kehitystasolla lapsen kanssa. Vertaisten kanssa omaksutaan monia oppeja, jotka vaikuttavat lapsen välittömään sopeutumiseen sekä pitkälle tulevaisuuteen. Erityisesti Vygotsky (1978) ja Piaget ovat korostaneet vertaisten yhteistyötä oppimisen edistäjänä. (Salmivalli 2005, 15, 23.) Lehtoreiden Alijoen ja Pihlajan (2011, 271-272) mukaan lapsen oppiminen liittyy paljon saman ikäisten lasten kanssa toimimiseen, koska samanlainen tekeminen vertaisten kanssa innoittaa haastavaan toimintaan ja mahdollistaa muun muassa mallioppimisen ja toiminnan lähikehityksen vyöhykkeellä. Lähikehitys tarkoittaa taitoa, johon lapsi kykenee avustettuna, mutta ei vielä itsenäisesti. Esimerkiksi leikin kehittymisen kannalta on tärkeää saada leikkiä erilaisten ja eri-ikäisten lasten kanssa.

Vertaissuhteilla tarkoitetaan vertaisten päivittäisiä kanssakäymisiä ja niillä on tärkeä yhteys lapsen psykososiaaliseen kehitykseen. Vertaisryhmässä opitaan ryhmässä olemista sekä kumppanuutta, ja ryhmäroolien avulla lapsi oppii tekemään päätöksiä sekä löytämään oman paikkansa ryhmässä. (Järvinen & Mikkola 2015, 30; Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 161-162.) Vertaisryhmässä lapsi saa tyydytystä sosiaalisille ja emotionaalisille tarpeilleen sekä saa kokea läheisyyttä ja toveruutta muiden joukossa (Salmivalli 2005, 34). Helenius ja Korhonen (2008, 63) toteavatkin, että ryhmän jäsenenä lapsi joutuu oppimaan vuorovaikutusta ja molemminpuolisen kunnioituksen säännöt, joihin liittyy myös yksilön vastuu.

Aikuisen ja vertaistuen rooli on toimia lapselle rakennuspilareina, jotka tukevat oppimista. Pelkkä osaavamman yksilön läsnäolo ja vuorovaikutus voivat edistää kehittymistä. Lähikehityksen vyöhyke on yksi psykologian eniten tulkituista ja myös levinneistä psykologian käsitteistä. Vygotsky (1978) on määritellyt tämän vaiheen nykyisen kehitysvaiheen ja mahdollisen seuraavana tulevan kehitysvaiheen eroksi. Yksilö oppii ensin yhteisöltä ja vertaisryhmältä osana sitä ja myöhemmin ohjaa oppimansa takaisin ryhmälle. (Helenius & Korhonen 2008, 45.)

Tärkeää lähikehityksen kannalta on keksiä mielekkäitä tehtäviä, jotka tukevat lasta itsenäiseen ongelmanratkaisuun ja edistävät lapsen kehityssiirtymiä. Kannisen ja Sigfridsin mukaan (2012, 106) kasvattajien tietäessä lapsen osaamistason he pystyvät tukemaan lapsen kehitystä tarjoamalla oikean vaatimustason mukaista puuhaa hänelle. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, että toiminta tukee lapsen kehittymässä olevia taitoja eikä niitä, jotka ovat jo kehittyneet. Aikuisen ohjaamisen lisäksi lapselle lähikehityksen vyöhykkeellä on merkityksellistä saada vertaisryhmän tukea. Leikki on merkityksellisessä roolissa lähikehityksen vyöhykkeen luomisessa. Leikkiessä lapsi käyttäytyy omaa ikäänsä kypsemmin ja oppii matkimalla muilta. (Helenius & Korhonen 2008, 46-47.)

Järvisen ym. (2009, 161-162) mukaan vertaisryhmässä harjoitellaan sosiaalisia- ja tunnetaitoja yhdessä vertaisten kanssa. Saadessaan myönteisiä kokemuksia vertaisryhmässä, lapsen sosiaaliset taidot ja itsetunto kehittyvät. Kasvattajalla on tärkeä rooli tarkkaillaan ryhmiä ja niiden muodostumista, sillä leikin ulkopuolelle jäävillä lapsilla on suurempi vaara syrjäytyä ja heidän itsetunto saattaa heikentyä. Aikuisen tulee puuttua tilanteisiin, joissa lapsi on yksin sekä ohjata ja tukea leikkiä. On muistettava, että myös lapsilla

on erilaisia sosiaalisia tarpeita. Aikuisen tehtävä on varmistaa, että lapsi tottuu toimimaan ja olemaan erilaisten ihmisten seurassa. (Järvinen ym. 2009, 161-162.)

3.3 Vuorovaikutus lapsen ja kasvattajan välillä varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutusta tapahtuu päivän aikana niin työntekijöiden, lasten kuin vanhempienkin kanssa, joten kasvattajien tulee olla tietoisia erilaisista vuorovaikutussuhteista ja vuorovaikutustaitojen kehittämisestä. Vuorovaikutustaitoja opitaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa, joita kohdataan päivän aikana. Jo opittuja taitoja on mahdollista kehittää vuorovaikutuksessa toisten kanssa esimerkiksi mallioppimalla. (Järvinen ym. 2009, 159-160.) Päivähoidossa lapsi ottaa mallia niin vertaisistaan, muista ryhmäläisistä, kuin kasvattajistakin (Koivunen & Lehtinen 2015, 147–148). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 41) sanotaan, että vuorovaikutustaitojen kehittymisen vuoksi lapsia on tuettava kommunikoimaan niin lasten kuin aikuistenkin kanssa.

Logopedian professori Launosen (2007, 17-19) mukaan vuorovaikutus on erittäin laaja-alaista ja sitä tapahtuu aina ihmisten ollessa yhdessä. Vuorovaikutus on lapsen oppimisen kannalta yksi tärkeimpiä tekijöitä. Vuorovaikutuksessa osapuolet viestivät paljon tietoa toisilleen niin tietoisesti, kuin tiedostamatta, ilmein ja elein. Lapselle kielellisen kehityksen perustana toimii vuorovaikutustaidot, jotka alkavat kehittyä heti syntymästä. (Launonen 2007, 17-19.) On tutkittu, että lapsen sanavaraston kehittymisen kannalta on äärimmäisen ratkaisevaa erityisesti vuorovaikutus aikuisen kanssa. Lasta tulisi kuunnella ja kannustaa kertomaan kokemuksistaan ja ohjata vuorovaikutukseen muiden kanssa. (Heinonen ym. 2016, 120-121.)

Jotta vuorovaikutustaidot voisivat kehittyä, lasten on tärkeää kokea tulevansa kuulluksi ja heiltä lähtevät ideat on otettava huomioon toiminnan suunnittelemisessa. Kasvattajat ovat avainasemassa tukemassa lapsen kehitystä, joten heidän on otettava huomioon niin lasten verbaaliset kuin non-verbaalisetkin viestit. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 41.) Lasten kanssa työskennellessä on työntekijöiden huomioitava, että lapset oppivat yhteisön arvoja, asenteita ja tapoja vuorovaikutuksessa heidän kanssaan. Työskentelyn päivähoidossa tulee olla lasta tukevaa ja hänen kehitystään edistävää pedagogista toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 28.) Aikuiset viestittä-

vät läsnäolollaan, hymyllään, sanoillaan ja olemuksellaan lapselle eri tunteita, hyväksyntää ja turvaa. Aikuisen läsnäolo on tärkeää ja se auttaa lapsia tunnistamaan omia tunteitaan. Päiväkodeissa lapsilla on tärkeää olla turvallisia aikuisia, jotka tukevat ja auttavat lapsen kehitystä sekä kasvua. Lapsen kehitys on aina erilaisten vuorovaikutusten tulos. (Launonen 2007, 10-11, 19; Mikkola & Nivalainen 2009, 20.)

Lapselle liian suuri vuorovaikutusten määrä on hämmentävää ja heitä tulisikin suojata liian runsaalta määrältä vuorovaikutussuhteita kerralla (Mikkola & Nivalainen 2009, 20). Suuressa ryhmässä vuorovaikutus lapsen ja kasvattajan välillä on pakostikin niukempaa. Ryhmässä, joka pysyy samana määrältään ja jäseniltään, ihmisen on huomattavasti helpompi toimia. Vakiintuneessa, pienessä ryhmässä lapsi pystyy valmistautumaan ja suunnittelemaan etukäteen, kenen kanssa hän tulee päivän aikana olemaan ja leikkimään. Vuorovaikutussuhteet tulevat syvemmiksi ja intensiivisemmiksi vakaassa eli stabiilissa ryhmässä, jossa on tarpeeksi vähän lapsia. Tämä tarkoittaa parempia ja pysyvämpiä ystävyys- ja kaverisuhteita. (Rusanen 2011, 232, 236.)

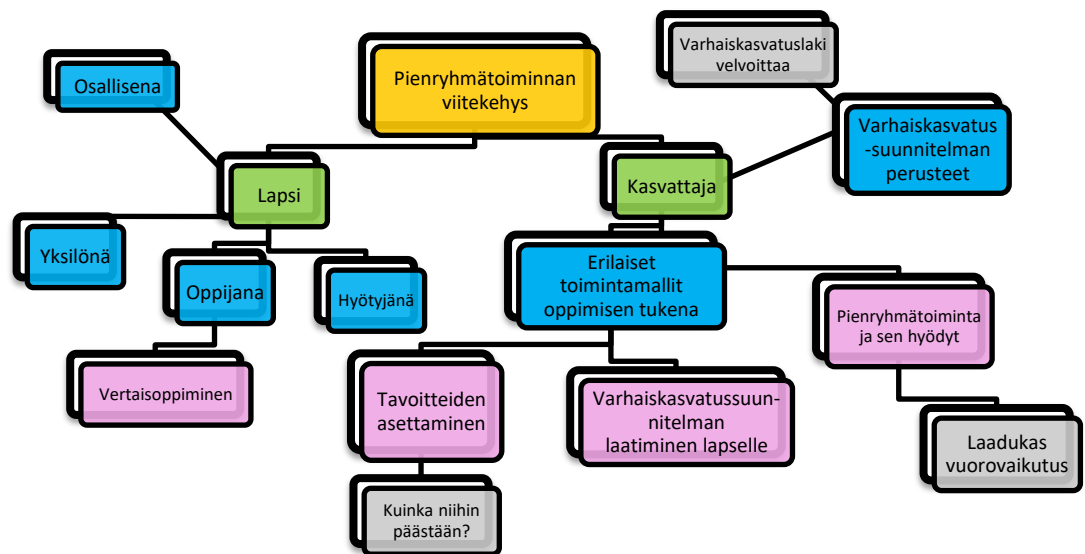
Pienryhmätoiminta helpottaa kaikkien ryhmänaikuisten tutustumista lapseen yksilöinä, se antaa mahdollisuuden luoda suhdetta rauhallisemmassa ympäristössä ja mikä tärkeintä, lapsen ehdoilla (Mikkola & Nivala 2011, 31–32). Vuorovaikutuksen avulla pystytään tukemaan lapsen identiteetin ja itsetunnon kehitystä, mikä on helpompi huomioida pienryhmässä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30). Lapsen vuorovaikutusympäristön luovat sosiaaliset yhteisöt joihin hän kuuluu, kuten perhe tai päiväkotiryhmä. Yhteiskunnan arvot vaikuttavat sosiaalisiin yhteisöihin, joten ne vaikuttavat myös lapsen oppimaan vuorovaikutukseen. Tämän vuoksi kulttuuri vaikuttaa lasten oppimisiin vuorovaikutustaitoihin ja sosiaalisiin yhteisöihin. (Launonen 2007, 10-11, 19; Böök & Mykkänen 2017, 75.)

Lapset tutkivat itseään muiden avulla, määrittävät omaa identiteettiään ja sitä, kuka minä olen ja mikä on minun osani ryhmässä. Erityisesti minuuden määrittämisessä vuorovaikutuksen merkitys korostuu. (Koivula 2017, 265.) Mikkolan ja Nivalaisen (2009, 19-20) mukaan lapsen aloittaessa päivähoiton, tulisi hänet huomioida yksilönä, mutta myös osana ryhmää. Osana ryhmää lapsi oppii, kuinka toiset tulee huomioida, mutta myös hänen omien halujensa ja tarpeidensa tasapainoa. Näiden oppiminen mahdollistuu ainoastaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa, useasti toistaen ja aikuisen opastuksella. Aikuisen tarjoaman vuorovaikutuksen tulee olla turvallista ja laadukasta, niin että lapsi uskaltaa

luottaa heihin ja uskoo aikuisten asettamia rajoja, kuitenkin pelkäämättä niitä. (Mikkola & Nivalainen 2009, 19-20.)

3.4 Pienryhmätoiminnan teoreettinen viitekehys

Varhaiskasvatuksessa ja erityisesti päiväkodeissa, tehtävä pienryhmätoiminta vaatii tiimin sitoutuneisuutta, mutta samalla se myös tarjoaa mahdollisuuden monipuolisempaan varhaiskasvatukseen. Lastentarhanopettajan tehtävä on toimia tiimissään pedagogisena johtajana ja yhdessä muun tiimin kanssa luoda lapsen oppimisen kannalta suotuisa toimintaympäristö. Kuten opinnäytetyöhomme keräämästämme teoriasta selviää, on pienryhmä lapsen kannalta erittäin kannattava ja siinä yhdistyvät niin lasten välinen vertaisoppiminen kuin vuorovaikutussuhteetkin.

KUVIO 4. Pienryhmätoiminnan teoreettinen viitekehys

Kuviossa 4 on esitetty opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys. Kaikki käsittelemämme teoria yhdistyy toisiinsa esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja varhaiskasvatuslaissa, jotka määrittävät varhaiskasvatuksessa toteutettavaa toimintaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen laatima valtakunnallinen määräys, joka on laadittu erityisesti varhaiskasvatuslain pohjalta. Perusteiden kautta laaditaan niin

paikalliset kuin lasten yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on edistää tasavertaisen ja laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa sekä tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.)

Koivulan (2017) mukaan vertaissuhteet ovat tärkeitä niin lapsille kuin aikuisille. Varhaiskasvatuksessa lasten vertaissuhteet edesauttavat heidän oppimistaan. Se on prosessi, joka kertoo, että lapset ovat sitoutuneita ja motivoituneita olemaan osana ryhmää, oppimaan toisilta ja myös opettamaan muita. (Koivula 2017, 265.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista ja varhaiskasvatuslaista löytyy myös paljon Parikkiin liittyviä asioita. Esimerkiksi teoriassa esittelemämme vertaisoppiminen ja vuorovaikutus liittyvät kiinteästi myös Parikki-toimintaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 32) sanotaan, että toimintaa tulee olla joustavasti erikokoisissa ryhmissä ja jokaisella tulee olla mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Tämä toteutuu Parikkitoiminnassa erinomaisesti, sillä pienryhmätoimintaa toteutetaan yli ryhmärajojen, joten lapset pääsevät työskentelemään erilaisissa ryhmissä. Pellervon päiväkodissa toteutettavassa Parikki-toiminnassa on erityisesti huomioitu isompien lasten vertaissuhteet. Vertaisryhmään ja yhteisöön kuuluminen ovat keskeisessä roolissa lasten oppimisen kannalta ja opeteltavilla asioilla tulee olla yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20). Vertaisryhmässä lasten lähikehityksen vyöhyke on helpompi huomata, jolloin kehittyviä taitoja pystytään tukemaan.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 Laadullinen teemahaastattelu

Opinnäytetyömme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Haluamme tutkia luonnollisia tilanteita, joita ei voi kontrolloida tai tutkia kokeen avulla, eikä tutkimustuloksia voida asettaa arvojärjestykseen. Nämä tekijät puoltavat laadullisen tutkimusmenetelmän käyttöä. (Metsämuuronen 2006, 88.) Kvalitatiivinen tutkimus on tutkijan ja tutkittavan kohteen tai joukon välistä vuorovaikutusta, jolloin esimerkiksi haastattelujen lopputulokset ovat yhdessä tuotettuja (Hirsjärvi & Hurme 2011, 23). Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena on kuvata todellista elämää mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. On kuitenkin hyvä muistaa, että todellisuus on hyvin moninainen ja kaikki tapahtumat muokkaavat toinen toisiaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161.)

Toteutimme opinnäytetyön tutkimuksemme teemahaastatteluna eli puolistrukturoituna haastatteluna. Teemahaastattelussa kysymysten tai teemojen tulee olla kaikille haastateltaville samat, mutta niiden järjestystä voi vaihdella. Teemahaastattelussa kysymykset ovat avoimia, joten haastateltava voi vastata niihin omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47.) Haastatteluiden avulla pyritään löytämään näkökulmia ja vastauksia tutkimuskysymyksiin. Henkilöiden omat kokemukset ja niiden tulkitseminen ovat tärkeässä roolissa teemahaastattelussa. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 75.)

Päätimme toteuttaa opinnäytetyömme teemahaastattelun avulla, sillä koimme näin saavamme eniten tietoa haastateltaviltamme. Avoimien kysymyksien avulla saimme käytyä keskustelua lastentarhanopettajien kanssa ja tällä tapaa saimme aineistostamme kattavamman. Kyselymenetelmällä aineisto olisi jäänyt suppeammaksi, emmekä olisi voineet tehdä tarkentavia kysymyksiä. Ryhmähaastattelun taas koimme haasteelliseksi eri näkökulmien esiin tulemisen vuoksi. Pohdimme, että yksilöhaastatteluissa haastateltava uskalltaa rohkeammin kertoa omat mielipiteensä ja näkemyksensä toiminnasta päiväkodissa. Halusimme tarkastella pienryhmätoimintaa nimenomaan lastentarhanopettajien kokemusten perusteella, koska he ovat päävastuussa ryhmässään tapahtuvasta toiminnasta. Jos olisimme haastatelleet myös lastenhoitajia, olisimme varmasti saaneet erilaista näkökulmaa ja enemmän aineistoa, mutta lastentarhanopettajien pedagogisen näkemyksen takia

päätimme keskittää haastattelumme heihin. Harkitsimme haastatteluiden tueksi tekemämme myös havainnointia lapsiryhmissä, mutta aikataulumme ei sitä mahdollistanut. Uskomme, että jo pelkästään haastatteluista saimme selkeän kuvan haastateltavien ryhmien pienryhmätoiminnasta, joten havainnointi olisi ollut vain tukemassa haastatteluja käytännön esimerkkien avulla.

Haastattelun eräs huonoista puolista on, että se on paljon aikaa vievä tutkimusmenetelmä. Siitä löytyy kuitenkin paljon hyviä puolia. Haastattelussa on helppoa joustaa tilanteen edellyttämällä tavalla ja muun muassa esittää tarkentavia kysymyksiä vastaajalle, mikä ei kyselylomakkeella toteutetussa tutkimuksessa onnistu. Tutkija pystyy haastattelun aikana havainnoimaan vastaajan ilmeitä ja eleitä, jolloin puhe pystytään yhdistämään laajempaan yhteyteen ja puheelle voi tulla tarkempia merkityksiä. Jos jotain jää vielä epäselväksi haastattelun jälkeen, voi tutkija ottaa myöhemmin yhteyttä haastateltavaan ja kysyä tarkennuksia epäselviin kohtiin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 205-206.)

4.2 Tutkimusaineiston kerääminen

Yhteyden yhteistyötahoon saimme soittamalla suoraan päiväkodin johtajalle, jolle esitimme aiheen. Tämän jälkeen lähetimme alustavan tutkimussuunnitelman hänelle ja tutkimuslupahakemuksen Tampereen kaupungille. Tutkimusluvan saatuaamme yritimme saada yhteyden mahdollisiin haastateltaviin ensin sähköpostitse ja sen jälkeen johtajan kautta. Se osoittautui hankalaksi ja päädyimme soittamaan suoraan kaikkiin ryhmiin päiväkodissa, joista halusimme haastateltavia. Tämän kautta saimme haastateltaviin yhteyden ja saimme sovittua haastatteluille ajankohdat.

Keräsimme tutkimusaineistomme haastatteleamalla Pellervon päiväkodin kolme lastentarhanopettajaa. Tarkoituksenamme oli haastatella mahdollisimman moni päiväkodin lastentarhanopettajista saadaksemme kattavamman kuvan tässä päiväkodissa toteutettavasta pienryhmätoiminnasta. Muutama päiväkodin lastentarhanopettajista ei osallistunut haastatteluun, joten emme tiedä, kuinka pienryhmätoiminta heidän ryhmissään toteutuu. Tavoitteenamme oli saada kaikkien Pellervon päiväkodin lastentarhanopettajien näkemykset heidän toteuttamastaan toiminnasta haastatteluiden avulla, mutta kiireiden ja aikatauluongelmien vuoksi saimme haastateltua vain puolet eli kolme lastentarhanopettajaa.

Lähetimme etukäteen saatekirjeemme (liite 1) ja haastatteluteemat (liite 2) lastentarhanopettajille, jotta he pystyisivät jo etukäteen valmistautumaan haastatteluun. Haastatteluteemat ja -kysymykset valikoituivat omien kiinnostuksenkohteiden mukaan sekä tutkimussuunnitelmaan rajaamiemme tutkimuskysymysten mukaan. Teemoja olimme pohtineet tutustuttuamme tarkemmin aiheeseemme liittyvään teoriaan ja kirjallisuuteen, joiden avulla osasimme rajata teemoja meitä kiinnostaviksi. Teemat muodostuivat myös harkitsemiemme haastattelukysymysten perusteella, joita teimme teemojen tueksi. Eskolan ja Vastamäen (2015, 28-29) mukaan teemahaastattelulle on tyypillistä, että haastattelutilanne on keskustelumainen. Kysymykset ovat avoimia, jolloin tarkentaville kysymyksille ja keskustelulle on runsaasti tilaa. Teemojen järjestys voi vaihdella haastatteluissa, mutta kaikki teemat tulevat kuitenkin käytyä läpi. (Eskola & Vastamäki 2015, 28-29.) Teemahaastattelun mukaisesti esittämämme kysymykset olivat avoimia, jolloin keskustelua pääsi syntymään ja myös tarkentaville kysymyksille oli tilaa.

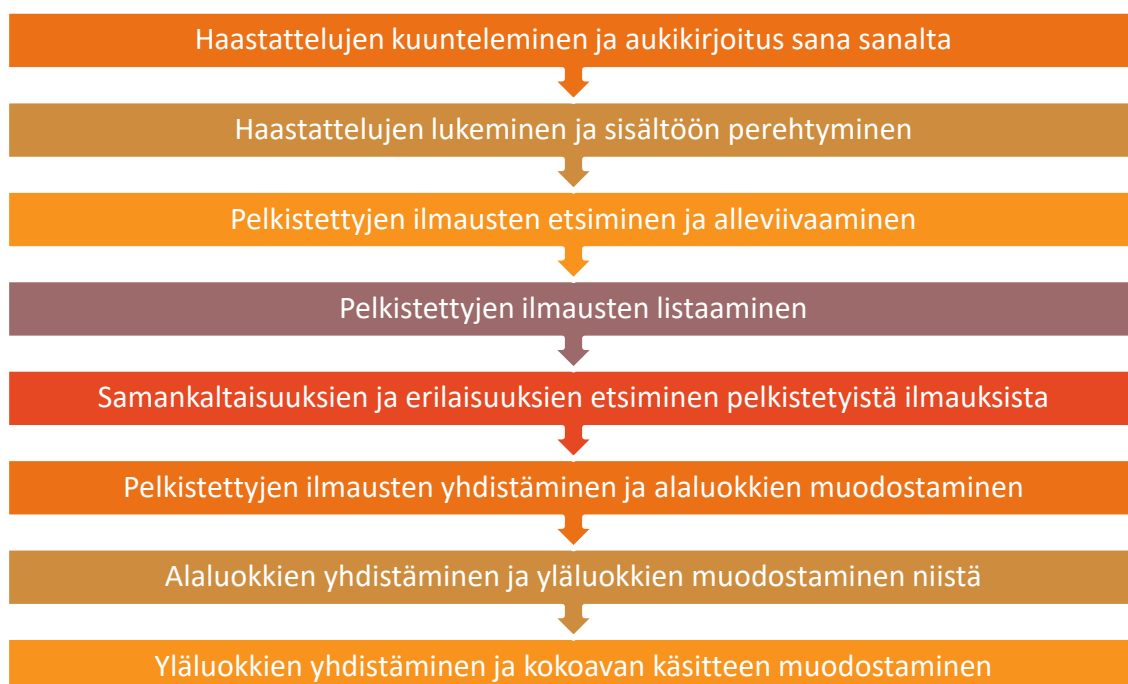
Haastattelu on kvalitatiivisessa tutkimuksessa yleinen aineistonkeruu menetelmä. Haastattelun idea on yksinkertaisesti saada vastauksia tutkimuskysymyksiin esittämällä kysymyksiä henkilölle, joka asiasta tietää jotakin, tai jolla on mielipide asiasta. (Kananen 2008, 75-76.) Haastattelupaikan valitseminen on olennainen osa haastatteluiden onnistumista. Haastattelu voidaan tehdä esimerkiksi haastateltavan kotona, työpaikalla tai julkisessa tilassa. Paikkaa valitessa on hyvä ottaa huomioon paikan rauhallisuus, mikä ei välttämättä toteudu julkisella paikalla. Haastateltavalle tutussa paikassa on haastattelulla suuremmat mahdollisuudet onnistua. (Eskola & Vastamäki 2015, 30.) Mitä enemmän haastattelun aiheesta on materiaalia ja tietoa jo ennestään, niin sitä tarkempia kysymyksiä voidaan esittää. Kuitenkin on jätettävä tilaa mahdollisille tarkentaville kysymyksille. (Kananen 2008, 78.)

Opinnäytetyömme haastattelut teimme marraskuun 2017 aikana Pellervon päiväkodilla. Lastentarhanopettajat olivat etukäteen varanneet meille toimistotilan haastattelua varten, joten haastattelutilanteet olivat rauhallisia. Olimme vuokranneet kaksi äänityslaitetta koululta, jotta äänitys varmasti onnistuisi. Laitoimme molemmat äänittämään haastatteluamme haastattelun alussa. Aluksi keskustelimme hieman muista aiheista, jotta tilanne olisi mahdollisimman luonteva molemmille osapuolille ennen varsinaisiin teemoihin siirtymistä. Haastattelut toteutettiin lastentarhanopettajien aikataulujen mukaan ja työpäivän aikana, joten siitä ei koitunut heille lisätyötä. Tekemämme haastattelut olivat pituudeltaan

noin 30-50 minuuttia. Haastatteluiden äänityksen jälkeen litteroimme eli auki kirjoitimme ne. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 27 sivua.

4.3 Aineiston analyysi

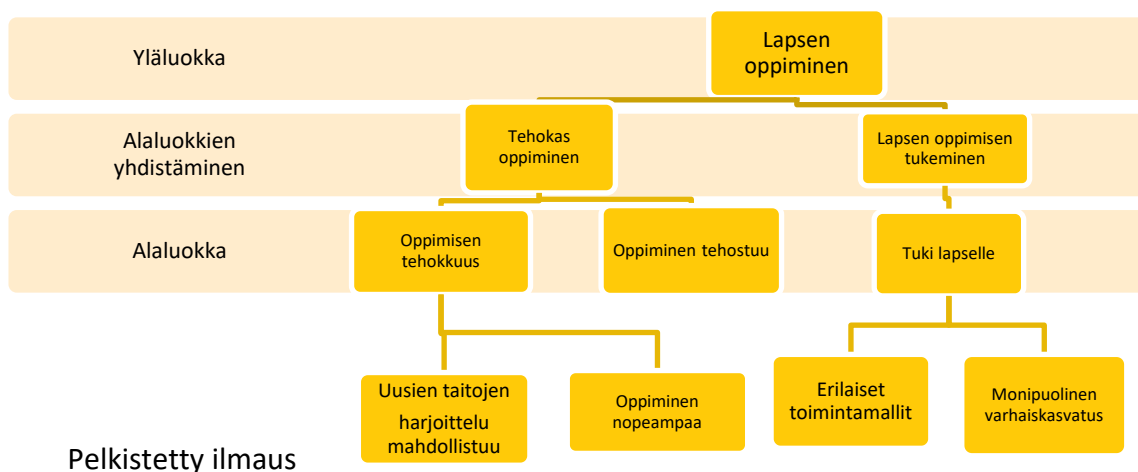
Käytämme opinnäytetyömme analysoinnissa aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Tuomen ja Sarajärven (2009, 103-104) mukaan sisällönanalyysin avulla aineistoa voidaan analysoida objektiivisesti ja systemaattisesti. Aineistosta pyritään saamaan sanallinen, tiivistetty kuvaus, ja järjestelmään se johtopäätöksiä varten. Aineiston, eli meidän tutkimuksemme haastattelun, sisältämät merkitykset ovat tärkeitä sisällönanalyysissä ja niitä pyritäänkin etsimään ja kuvaamaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103-104.)

KUVIO 5. Opinnäytetyön sisällönanalyysin prosessi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109)

Kuviossa 5 esitetään Tuomen ja Sarajärven (2009, 109) mukaan sisällönanalyysin prosessin eteneminen vaihe vaiheelta. Haastattelut tehtyämme kirjoitimme ne auki sanasta sanaan. Kävimme tarkasti läpi litteroituja haastatteluja ja perehdyimme niiden sisältöihin. Seuraava vaihe oli epäolennaisen tiedon karsiminen pois, eli redusointi. Valitsimme jokaiselle tutkimuskysymykselle oman värin ja alleviivasimme tulostettuihin litterointeihin

joka kysymyksen keskeisimmät asiat. Tämän jälkeen keräsimme erillisille tiedostoille aineistosta löytyneet keskeisimmät asiat tutkimuskysymyksittäin. Klusterointi, eli ryhmitelyvaiheessa, etsimme pelkistetyistä ilmauksista samankaltaisia tai samaa tarkoittavia ilmauksia ja ryhmittelimme ne luokiksi. Ryhmitellyille luokille annettiin sen jälkeen jokin koko luokkaa kuvaava käsite, jolloin yksittäiset ilmaukset yhdistettiin yleisemmän käsitteen alle. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109-110 & Vilka 2005, 140.) Kuviossa 6 on esimerkki tekemästämme luokittelusta.

KUVIO 6. Esimerkki analysointivaiheessa tehdystä yhdistelystä

Seuraava vaiheemme oli aineiston abstrahointi, eli jo muodostetuista alaluokista yhdisteltiin ja muodostettiin edelleen yläluokkia. Kielellisistä ilmauksista muodostetaan teoreettisia käsitteitä eli yläluokkia, joita yhdistetään kokoavaksi käsitteeksi eli pääluokaksi. Tällä tavoin käsitteitä yhdistelemällä saadaan lopulta vastaus tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 111-112 & Vilka 2005, 140.)

5 LASTENTARHANOPETTAJIEN NÄKEMYKSIÄ PARIKISTA JA PIENRYHMÄTOIMINNASTA

5.1 Parikin tuomat erityisyydet sisarusryhmiin Pellervon päiväkodissa

Ikä- ja kehitystaso ovat paljon esillä varhaiskasvatuksessa. Niiden mukaista ja niitä tukevaa oppimista ja leikkiä painotetaan paljon ja myös lapset ovat yleensä perillä siitä, mitä minun ikäiseni lapsen tulisi tietää ja osata jo itse tehdä. (Siippanen 2017, 216.) Päiväkohteissa, joissa ryhmäjako on tehty selkeästi iän mukaan, on pienryhmätoiminta tukemassa oppimista yleisesti, mutta myös vertaisoppimista, jolloin lapset voivat oppia toisiltaan paljon uutta. Pellervon päiväkodissa toteutettava Parikki-toiminta liittyy oleellisesti pienryhmätoimintaan, sillä haastateltavat kuvaavat sen olevan pienryhmätoimintaa yli ryhmärajojen. Parikki-toiminnassa tärkeää on toiminnan suunnittelu etukäteen, jotta kaikkien olisi helpompi ennakoida, mitä tulee tapahtumaan. Lapsesta lähteville ajatuksille ja ideoille annetaan kuitenkin tilaa ja niitä pyritään toteuttamaan. Parikki on uudempi toimintamalli, joten haasteita ja kehitettävääkin on vielä. Parikki-toimintaa on erilaista, riippuen ryhmien mahdollisuuksista ja halusta sitä järjestää. Toimintatapa ja sen määrä ovat jokaisen ryhmän itse päätettävissä, mutta tiiviimmillään se on synkronoituja työvuoroja, joustavaa yhteistyötä ja yhdistettyjä nukkumishuoneita.

Sisarusryhmän haasteena lastentarhanopettajat kertoivat olevan isompien lasten vähäisen määrän, mutta Parikin avulla isommillekin lapsille löytyi enemmän vertaisia. Haastatteluiden perusteella Parikin erityisyyden voidaan sanoa olevan *vertaisten saama erityinen tuki*, joka heille Parikin avulla voidaan tarjota ja sitä kautta myös vertaisoppimisen mahdollistaminen. Parikki on mahdollistanut saman ikäisten kavereiden löytämisen ja parempien ystävyysuhteiden muodostumisen vertaisten kesken, jolloin vertaisoppiminen on mahdollista ja laadukasta. Vertaisoppiminen on oppimisprosessi vertaisten kesken, jossa lapset ovat sitoutuneita toimintaan esimerkiksi osallisuuden avulla (Koivula 2017, 265). Vertaisoppimista tapahtuu myös muun ikäisten kanssa, mutta se on erityisen vaikuttavaa oman ikätason kanssa, kun oppiminen tapahtuu lähikehityksen vyöhykkeellä. Lastentarhanopettajat kertoivat, että Parikin avulla löytyvien vertaisten kehitystä ja esimerkiksi leikkiä pystytään paremmin tukemaan, kun he ovat kaikki samassa tilassa omana ryhmänään. Vertaisten kanssa leikkiessä ja toisten leikkiä tutkimalla lapset pystyvät oppimaan

muun muassa kognitiivisia taitoja (Koivula 2017, 265). Lastentarhanopettajat olivat huomioineet ryhmissään, että ystävyysuhteet ovat myös tiiviimpiä vertaisten kanssa, sillä he ymmärtävät paremmin toisten ajatuksia ja heillä on samanlainen huumori. Haastateltavat kertoivat, kuinka parhaimmillaan nämä sosiaaliset suhteet kulkevat mukana pitkälle elämässä.

Haastatteluissa selvisi, että Parikin avulla ollaan yhdistetty kahden ryhmän työvuorot, jolloin aikuisia on lasten kanssa enemmän silloin, kun lapsiakin on enemmän paikalla. Työvuorot mahdollistavat laajempaa toimintaa ja vertaisten *tarkempaa jakoa ikäryhmittäin* pienryhmiin, lasten tarpeiden mukaan. Varhaiskasvatuslaissa (2015) tuodaan esiin, että varhaiskasvatuksen tulisi edistää lasten ikätason sekä kehitystason mukaista kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 12) taas sanotaan, että lapsella on oikeus tulla ikä- ja kehitystason mukaisesti ymmärretyksi ja varhaiskasvatuksessa hoivan, kasvatuksen ja opetuksen tulee nivoutua yhteen niiden mukaisesti. Lastentarhanopettajat kertoivat sen toteutuvan Parikissa niin, että pienet, alle 3-vuotiaat lapset, pystytään hoitamaan omina ryhminään, jolloin heille voidaan taata yksilöllisempi hoiva ja kehitystason mukainen opetus. Näin aikuisen on helpompi tukea heidän kehitystään esimerkiksi potalle opetteluun. Parikki mahdollistaa myös muiden eri-ikäisten lasten levon ja unen tarpeen huomioinnin paremmin, kun heille voidaan järjestää erilliset nukkumishuoneet unentarpeen mukaan. Toisessa huoneessa pienimmät saavat unen, jonka he vielä tarvitsevat ja toisessa isommat voivat levätä ja kuunnella satua, mutta nukkuminen ei ole pakollista. Ministério da saude (2017, 5), eli Brasilian terveysministeriön tekemässä tiedostossa lasten kasvusta ja kehityksestä todetaan, että on tärkeää huomioida lasten kehitystason mukaiset tarpeet, sillä ne edistävät lapsen oikeanlaista kehitystä yhä eteenpäin.

Parikki on mahdollistanu et lapset on ystävyystyny toisten kanssa ja on niitä saman ikäisiä kavereita.

-- Isot saa olla niinku isojen kanssa, et kun sisarusryhmässä on vähän se haaste, että kun tota ei oo niitä isoja välttämättä kauheen montaa -- löytää ehkä enemmän sellasia niinku tai niinku parempia kavereita.

Parikki on pienryhmätoimintaa yli ryhmärajojen ja sen avulla lapsille tulee tutuksi laajempi joukko lapsia ja aikuisia päiväkodista. Vuorovaikutusta ei tapahdu kuitenkaan kuin pienessä ryhmässä kerralla, jolloin vuorovaikutussuhteiden määrä ei kasva lapsen arjessa

liian suureksi yhtä aikaa. Parikin avulla lapsille pystytään luomaan *turvallinen toimintaympäristö*. Haastateltavat kertoivat, että turvallisen toimintaympäristön luomiseen vaaditaan lapselle turvallisia aikuisia sekä ikätason mukaista hoivaa ja toimintaa. Parikin avulla kuusi aikuista, normaalin kolmen sijasta, mahdollistavat laajempaa jakoa kehitystasojen mukaisesti ja lasten tarpeet eri kehitysvaiheissa pystytään huomioimaan tarkemmin. Pienimmillä lapsilla kiintyminen ensin omiin aikuisiin luo turvallisen suhteen ja pysyvyyden tunteen, mikä on pienimmille lapsille erittäin tärkeää (Kalland 2011, 149-150). Lastentarhanopettajat painottivat, että lapsilla on Parikin pienryhmissä tietty pysyvyys, joka myös luo turvaa, kun kahden ryhmän aikuisista muodostetut parit pysyvät aina saman sovittun ajan tietyn pienryhmän kanssa. Pysyvyys auttaa aikuisia tutustumaan toisen ryhmän lapsiin, jolloin he tuntevat lapset paremmin sekä pystyvät vastaamaan lasten tarpeisiin yksilöllisemmin ja tehokkaammin.

Näillä pienemmillä pysyis ne kuitenkin ne omat aikuiset et ois se turvallinen niinkun aikuinen sitä kautta ja pystyis kiintyyn omaan aikuiseen, mutta sit niillä isommilla ne yli 3 vuotiaat pystyvät jo niinkun ottamaan vastaan ne tietyllä tapaa ne kuus kun on ne omat ja sit ne toisen ryhmän aikuiset.

Siis me ollaan viikko kerrallaan yhen pienryhmän kanssa, eli se isojen toiminta niin sielä on sama aikuinen sen koko viikon. -- et sit se isojen toiminta sujuu ja vaik ei olla samassa tiimissä, niin silti se et ne työparit tietää et mitä on tarkoitus tehdä ens viikolla. Ja niinku tiätte, eihän päiväkodissa aina mee niinku on suunniteltu, mut täytyy olla jonkun näkönen runko ja et mitä teemoja ja olla myös tilaa sille mitä lapsilta lähtee toiveita.

Haastatteluissa kävi ilmi, että *kasvattajien työhyvinvoinnilla ja työhön sitoutumisella* on suuri merkitys myös lasten viihtyvyyden ja heidän saaman kasvatuksen kannalta. Vaikka vaikutus on välillinen eikä suora, niin työhyvinvoinnilla on kuitenkin suuri merkitys esimerkiksi vuorovaikutukseen lapsen ja aikuisen välillä. Haastateltavat toivat esiin, että vuorovaikutus edesauttaa oppimista, minkä vuoksi vuorovaikutuksen laatu on erittäin tärkeää varhaiskasvatuksessa. Muutama lastentarhanopettaja korosti työhyvinvoinnin kannalta omien vahvuuksien käyttämistä työssä, jolloin yhteisestä toiminnasta ei tule väkisin väännettyä, vaan myös kasvattaja voisi nauttia siitä. Vahvuuksien käyttäminen tuo lisää innostusta työntekoon, mikä taas heijastuu päivähoidon laatuun. Pienryhmässä pystytään hyödyntämään jokaisen työntekijän persoonaa paremmin ja Rouvisen (2007, 88) mukaan

muun muassa huumorin käyttäminen työssä on yhteydessä aikuisen persoonaan. Parikki-toiminta tuo vaihtelua työmuotoihin ja jaksamista niin aikuisille kuin lapsillekin, kun kaikki sitoutuvat toimintaan mukaan.

Yhdistettyjen työvuorojen avulla aikuisia on enemmän vastaamaan lasten tarpeisiin ja pienryhmätoiminta lasten kanssa mahdollistuu sekä näin parantaa jaksamista työssä, kun lapsimäärä yhdellä aikuisella pienenee. Lastentarhanopettajien haastatteluista nousi esille kaksi erityistä piirrettä, joita ei pienryhmätoiminnasta tai muutenkaan varhaiskasvatuksessa koettu saavan. Haastateltavien mukaan Parikki-toiminta lisää työhyvinvointia sen tuoman joustavuuden vuoksi ryhmien välillä sekä pedagogisen tuen saamisella toiselta lastentarhanopettajalta. Parikki mahdollistaa joustavan ryhmän vaihdoksen työntekijöille, sillä he tuntevat jo lapset sekä toiset aikuiset ja pystyvät näin helposti esimerkiksi sairastapauksessa siirtymään toiseen ryhmään avuksi. Tämä nähtiin myös hallinnollisesti erittäin hyödylliseksi. Aikuisten sijoittelua pystytään muuttamaan myös silloin, jos toisessa ryhmässä on esimerkiksi paljon lapsia sairaana tai toinen ryhmä tarvitsee pukemiseen ja retkelle lähtöön apukäsiä. Lastentarhanopettajan pedagoginen vastuu voi olla raskasta välillä, mutta Parikki tarjoaa siihen tukea toisesta opettajasta. He pystyvät yhdessä havainnoimaan ryhmiä ja keskustelemaan erilaisista vaihtoehtoista, jolloin asioihin tulee laajempi näkökulma. Lastentarhanopettajat uskoivat sen olevan parempi näin myös lapsille.

Toisaalta ku on se parikki niin se yhteistyö, työvuorojen synkronointi, niin me on tehty b-suunnitelma et jos joku sairastuu et mitä tehdään.

Sä saat siitä sitä vahvaa yhteistyötä toisen opettajan kanssa. Että ei oo aina vaan niin et sinä ja kaks lastenhoitajaa vaan se on myös tosi tärkeä pedagogista keskustelua ja kehittelyä et on se toinen opettaja niin vahvasti siinä arjessa läsnä niin senkin takia kannattaa sitä parikkia hyödyntää.

Haastatteluissa tuli esille, että alkuperäinen syy Parikki-toiminnan aloittamiselle on todennäköisesti ollut hallinnollinen. *Hallinnolliset hyödyt* tulivat useasti esiin Parikista puhuttaessa. Kaikki haastateltavat kertoivat, että raha ja taloudellisuus ovat olleet tekijöitä sisarusryhmien aloittamiselle ja niiden myötä on toimintaa tarvinnut kehittää. Sisarusryhmät mahdollistavat kaikenikäisten lasten sijoittamisen ryhmiin, mikä auttaa, kun paikkoja on hyvin rajoitetusti. Sisarusryhmien ja kehityksen mukana on tullut Parikki. Parikin to-

teutuksen mukana on tullut esiin myös muita hallinnollisesti positiivisia puolia, kun ryhmien tiivis yhteistyö mahdollistaa työntekijöiden siirtymisen toiseen ryhmään tarvittaessa. Tämän avulla säästetään rahaa, kun ei tarvitse ottaa sijaista tai ainakin ryhmien muiden aikuisten työhyvinvointia lisätään, kun ei tarvitse hoitaa isoa ryhmää alimiehitettynä.

Alun perin varmaan ihan taloudellinen asia, koska talous koska raha. Et ryhmiin voidaan sijoittaa minkä ikäisiä lapsia tahansa. Että talous ja sisarusryhmät. Ylhäältä päin tullu tämmönen ja sit me on koitettu tehdä siitä mahdollisimman mielekästä ja niinkun mukavaa sekä työntekijöille että lapsille.

Työarki sujuu vaikka joku sairastuis.

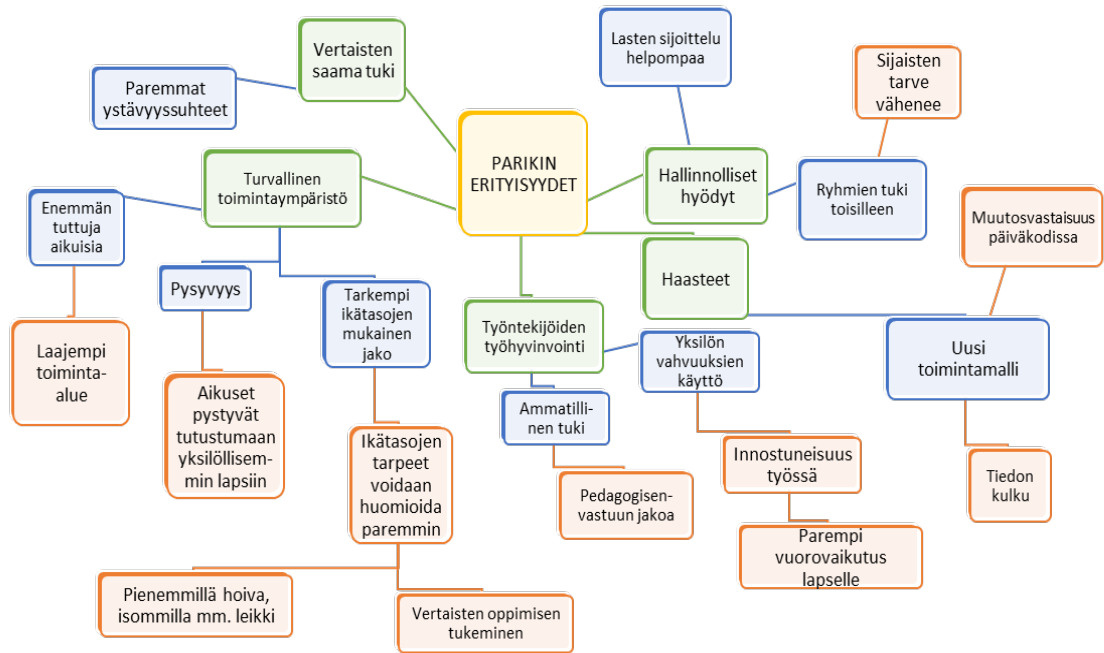
Kaikissa uusissa toimintamalleissa ja -tavoissa aina alkuun on *kehitettävää sekä haasteita* ja niitä nousi myös Parikin toteutuksesta. Parikissa korostui yhteistyön merkitys selkeästi, mutta suurimpina haasteina myös koettiin kommunikointi kahden ryhmän aikuisten välillä sekä ajan löytäminen suunnittelulle yhdessä, jotta toiminta on hallittua ja suunnitelmallista. Kahden tiimin yhdistäminen saattaa luoda haasteita, jos yhteistyö ei toimi tai näkemykset toteutuksesta ja sen tavoitteista eivät ole yhteneväiset. Haastatteluissa kävi ilmi eroavaisuudet ryhmien Parikin toteutuksesta. Kaikki haastateltavat nostivat esiin kommunikoinnin ja tiimin toimivuuden merkityksen. Päiväkoti ympäristönä oli haastattelujen perusteella uudelle toimintamallille haaste, sillä päiväkotiympäristö koetaan muutostavastarintaiseksi. Haastateltavat kokivat, että kun on enemmän toimintaa, on enemmän haasteita. Yleisesti tilanteiden haastavuus mietitytti toiminnan toteutuksen kannalta, sillä tilanteet ovat jatkuvasti muuttuvia ja kun on kyse ihmisistä ja pienistä lapsista, ei tulevia tapahtumia voida ennustaa.

No haaste on nimenomaan se tiedonkulku – –. Et se on ehkä haastavin ja etenkin sit tiimistä toiseen

Et päiväkotiympäristönähän on vähän semmonen muutostavastarintanen – – . Mut sanotaanko et ehkä viiden vuoden päästä voi olla sillai yleistä.

Jos sen hoitaa huonosti sen parikin ja se on semmosta niinku ovet auki, mennään sieltä täältä tonne ja siinä ei oo semmosta runkoo kuka aikuinen

*on kenenki kanssa tai hoitaa minkä. Niin – – lapset voi mennä ihan siitä se-
kasin kuka on niiden oma aikuinen ja miten ne niinkun. Et lapsikaan ei, voi
olla et se ei koe oloonsa turvalliseksi kun se ei tiedä mihin se kuuluu.*

KUVIO 7. Parikin erityisyydet

Kuvioon 7 on kuvattuna kaikki haastatteluista esiin tulleet Parikin erityisyydet. Sisarusryhmä on otollinen Parikki-toiminnalle siitä saatavan vertaistuen ja ystävyyksien luomiseen. Pellervon päiväkodissa Parikki on antanut erityisesti ryhmän isoimmille lapsille lisää oman ikäisiä kavereita, sillä sisarusryhmissä 4-5 -vuotiaiden lasten määrät voivat olla melko pieniä. Kommunikointi ja tiimin yhteistyö ovat tärkeitä elementtejä, jotta toiminta pysyy suunniteltuna ja pedagogisesti merkityksellisenä. Parikki-toiminta haastaa ryhmää monin eri tavoin ja haasteitakin vielä on, mutta se voi myös tuoda paljon positiivisia ja tarpeellisia voimavaroja arkeen hyvin toteutettuna. Parikkia toteuttaessa yhdistetyt ryhmätilat ja sujuva liikkuminen ryhmien välillä on välttämätöntä, jotta toiminta voi olla tiivistä. Samalla ryhmät myös pystyvät reagoimaan esimerkiksi toisen ryhmän tarvitessa apua tai jotakin sattua. Parikki on toimiva sairaslomien tai sijaispulan apu, sillä toisen

ryhmän aikuiset pystyvät helpommin siirtymään myös naapuriryhmään. Ryhmän toimintatavat ja lapset ovat jo tuttuja Parikki-toiminnan kautta, joten tilanne ei tule uutena lapsille eikä työntekijöille.

5.2 Pienryhmän merkitys lapselle

Tuokiokeskeisyys päiväkodeissa on koettu haasteelliseksi, koska kaikkien lasten yksilölliset tarpeet ja tavoitteet tulisi ottaa samaan aikaan huomioon isossa lapsiryhmässä (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2011, 54-55). Yksilöllisyyden huomioimisen vuoksi useissa päiväkodeissa on alettu toteuttaa pienryhmätoimintaa. Päiväkodeissa toteutettavaa pienryhmätoimintaa voi tehdä monin eri tavoin. Ei ole olemassa yhtä oikeaa mallia, vaan etenkin lastentarhanopettajilla on suuri rooli löytää juuri heidän ryhmälleen sopiva tapa toteuttaa sitä. Pienryhmätoiminta on yleistynyt päiväkodeissa eikä suotta, sillä pienryhmätoiminnalla voidaan saada merkittäviä hyötyjä aikaan lapsen kannalta.

Lasten oppiminen korostui jokaisessa haastattelussa, mistä voi päätellä sen olevan tärkeä pienryhmätoiminnan hyöty. Lapsen oppimisen kannalta pienryhmässä työskentely on kannattavaa ja jokainen haastateltu lastentarhanopettaja painotti pienryhmätoiminnan merkitystä uusien taitojen opettelussa. Kun ympärillä ei ole viittätoista muuta lasta pyörimässä, pystyy lapsikin paremmin keskittymään uuden taidon opetteluun, jolloin oppiminen on tehokkaampaa. Rauhallisemman oppimistilanteen ansiosta lapsi saattaakin omaksua uuden taidon nopeammin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 20) mukaan lapsen oppimista edistää lapsen hyvinvointi turvallisessa ympäristössä. Pienryhmän ansiosta lapsille on helpompi kohdistaa omaa kehitystasoa vastaavia toimintoja. Kun toiminta on mielekästä ja tarpeeksi haastavaa, lapset myös saavat tarpeeksi haasteita ja onnistumisen kokemuksia oppiakseen aina vain lisää.

Se on ihan kaiken leikin ja oppimisen ja kaiken kannalta niinkun lapselle edukkaampaa, kun toimitaan pienessä ryhmässä, kun se et on joku 15-18 lasta, jolloin siinä on vähän hässäkkää ja kukaan ei saa mitään. Niin koen kyl et siinä niinku on ihan selkeitä etuja lasta ajatellen.

Sit ku se on iän mukaan jaettu se pienryhmä, niin siinä se tukee. Nyt meillä ainakin on tukenu ihan valtavasti sitä ikätason mukaista vertaisoppimista.

Toinen pääkohta, mikä haastateltavien vastauksissa korostui, oli pienryhmän merkitys *lasten vertaisoppimiselle*. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan (2016, 20) positiiviset vuorovaikutussuhteet ja vertaisryhmään kuuluminen edesauttavat lapsen oppimista. Jotta vertaisoppiminen mahdollistuisi tulee ryhmän olla tarpeeksi pieni. Haastateluista kävi ilmi, että lapset voi jakaa pienryhmiin useilla eri tavoilla ja ryhmän kokoonpanolla on suuri merkitys lapsen oppimiselle. Pienryhmään on mahdollista jakaa muun muassa kehitystason, kiinnostuksen kohteiden tai iän perusteella. Iän mukaan jaetuissa pienryhmissä eräs haastateltava on kokenut valtavasti vertaisoppimista lasten ikätason mukaisen kehityksen kannalta. Hänen mukaansa on kuitenkin tärkeää sekoittaaakin pienryhmiä aina välillä ja laittaa eri ikäisiä samaan ryhmään. Jos ryhmässä on sekä isompia että pienempiä lapsia, niin pienemmät ottavat helposti mallia isommilta lapsilta ja isommat saattavat opettaakin pienempiä, jolloin erityisesti pienemmät lapset ottavat ison harppauksen lähikehityksen vyöhykkeellään. Pienryhmässä lasten on helpompi tehdä havainnot ja ottaa mallia muista lapsista, mikä omalta osaltaan edistää oppimista. Tärkeä asia, jonka haastateltavat toivat esille on se, että pienryhmän ansiosta on kehittynyt lasten välisiä ystävyysuhteita, kun lapset ovat löytäneet samalla kehitystasolla olevan lapsen kaverikseen.

Sen takia myös niitä pienryhmiä on tärkeä sekoittaa – –. et ei laitetaakaan sinne vaan niitä saman ikäisiä. Et nyt kun on nää ystävyysuhteet jo syntyneet, niin siellä pystyy ihan sekoittaa, et kaverukset menee sinne sitten vaikka ne yli 3-vuotiaat kaverukset menee sinne 2-vuotiaiden kanssa. Sitä kautta he saavat vertaistukea oman ikäisestään mut sit siellä on pienempiäkin.

Vertaisoppimista tapahtuu usein leikkiessä, jonka vuoksi kolmas asia, jota haastateltavat pienryhmätoiminnassa kehuivat, oli *leikkitaitojen tukeminen*. Jos lapsella on heikkouksia leikkitaidoissa tai vuorovaikutustaidoissa, voi hänen kaverikseen ottaa leikkimään jonkun vähän taitavamman leikkijän, jolloin taitavampi leikkijä tukee huomaamattaankin heikommpaa leikkijää. Pienemmällä leikki on usein rinnakkainleikkiä, jolloin oppimista tapahtuu katsomalla mallia muilta, miten he tekevät tai miten aikuinen näyttää. Havainnoimalla miten muut tekevät, lapsi katsoo mallia ja miettii, kuinka voisi tehdä sen itse. Kasvattajalla on myös leikissä tärkeä rooli olla saattamassa yhteen eri tasoisia leikkijöitä ja olla mukana opettamassa leikkiä.

On just semmonen yks, joka on hirveen arka ja niinkun ehkä on tullu myös hitaampi sen arkuuden takia niinkun taidoissa ja muissa. Niin nyt kun hän on ollut niinkun sit niiden taitavampien kanssa, jotka osaamiseltaan on sit niinkun aika pitkälläkin esim. ruokailussa ja näin ni huomaakin, et siinä ruokailussa ku se vieruskaveri jo leikkaa veitsellä perunansa tai kaataa sen maidon ite lasiin tai voitelee ite sen leivän niin sit huomaakin, hei toi pystyy siihen, et se on saman ikänen ku minä, ja – – et sit tietenkin tulee se halu pystyä samaan, niin ne on niinkun alkanu, osa on niinku rohkaistunu.

Kaikki lastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että pienryhmä *vaikuttaa positiivisesti vuorovaikutukseen*. Mitä enemmän vuorovaikutussuhteita lapsella on, sitä enemmän se kuormittaa ja uuvuttaa häntä. Tämän vuoksi pienryhmässä toimiminen on oivallinen tapa vähentää lasta kuormittavien vuorovaikutussuhteiden määrää. Eräs lastentarhanopettaja kertoi, että lapsista välittyy hyvä olo päiväkodissa, mikä kertoo siitä, että päivät eivät ole liian raskaita. Hän kokee sen olevan ehdottomasti pienryhmien ansiota. Pienryhmässä lapsella on sopiva määrä sosiaalisia suhteita, jolloin hänen on helpompi keskittyä juuri niihin toimintoihin ja tällöin tilanteet pysyvät paremmin hallinnassa (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2011, 55; Alijoki & Pihlaja 2011, 270).

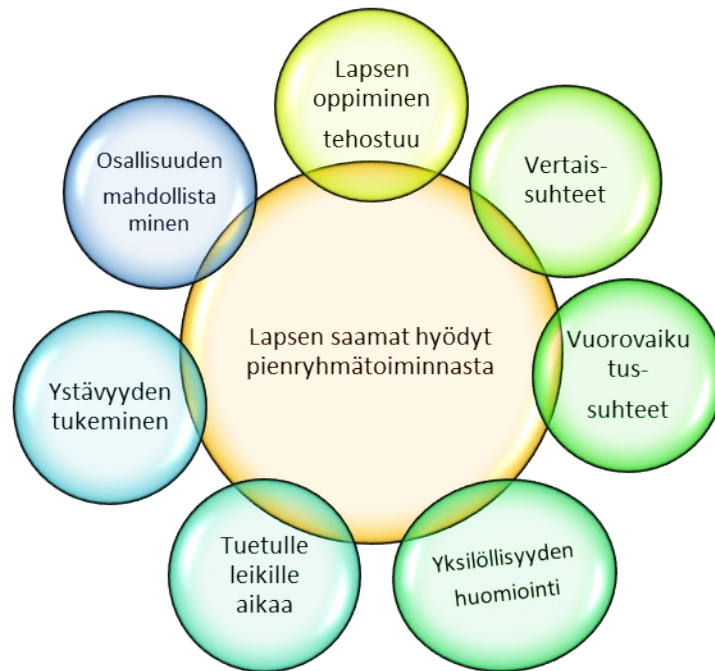
Jos siinä on minä ja vaikka ne 5 lasta, niin mullahan riittää sitä vuorovaikutusta niinkun ajallisesti enemmän ja myös laadullisesti enemmän per lapsi. Ja se mun vuorovaikutus lasten kanssa ei oo vaan sitä, et mä koitan saada sen arjen tai pakan pysymään kasassa, vaan mä voin oikeesti tarjota sitä semmosta vuorovaikutusta mikä kannattelee.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 32, 38-39) todetaan, että lasten ajattelun, leikin ja kielellisen kehityksen pohjana on aikuisen ja lapsen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus. Pienryhmässä toimittaessa aikuinen on lapselle paremmin läsnä kuin suuressa ryhmässä. Vuorovaikutustilanteiden ollessa rauhallisempia on kasvattajien *helpompi huomioida lasten yksilölliset tarpeet*, mikä haastatteluissakin korostui pienryhmätoiminnan positiivisena puolena. Pienryhmässä vuorovaikutustilanteet pysyvät usein rauhallisempina kuin koko ryhmän kanssa ollessa, joten vuorovaikutuksen aikuisen ja lapsen välillä on mahdollista olla tiiviimpää ja yksilöllisempää. Lähikehityksen vyöhykkeellä

toimiminen on paremmin huomioitavissa pienryhmässä ja aikuisen on helpompi tukea esimerkiksi lapsen kuivaksi opettelua, kun hän muistaa, koska lapsi on käynyt viimeksi vessassa. Monipuolisen varhaiskasvatuksen kannalta pienryhmä on myös erittäin tärkeässä roolissa, sillä toiminta on helpompi kohdistaa lasten kehitystasoa vastaavaksi ja toteuttaa sitä lapsilähtöisesti. Yksilöllisemmän työskentelyotteen ansiosta lapsi voi tuntea tulevansa kuulluksi, kun aikuisella on antaa hänelle enemmän aikaa sekä tukea häntä kehitystehtävissään. Heinonen ym. (2016, 121) toteavatkin, että päiväkodin ryhmäkoko vaikuttaa merkittävästi yksilöllisten tarpeiden huomiointiin ja lapsen omiin vaikutusmahdollisuuksiin.

Osallisuus on uudessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa keskeisessä osassa. Sen mukaan osallisuutta tulee edistää toimintatapojen ja rakenteiden kehittämällä. Osallisuutta vahvistetaan ottamalla lapset mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin sekä kohtaamalla jokainen yksilönä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 30.) Aikuisella tulee olla aikaa ja tilaa huomioida sekä toteuttaa lasten tarpeita, lapsilta lähteviä ideoita ja lasten osallisuutta. Lapsella on oikeus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, mikä onnistuu selvästi paremmin pienryhmässä (Heinonen ym. 2016, 161). Haastattelemamme lastentarhanopettajat olivat yhtä mieltä siitä, että lasten osallisuutta on helpompi huomioida pienemmässä ryhmässä. Kasvattajilla on mahdollista kuunnella lasten ideoita ja toteuttaa niitä asioita, joita lapset toivovat.

Et just tää osallisuus. Lapset pienryhmässä nii pystyn tarttuun niiden ideoihin. Että hei 5 haluaa maalata, no maalataan. Mulla ei oo mikään ongelma lyödä viidelle sivellintä tähän ja mulla on ne tarvikkeet heti tossa. Kun että noniin, tää 15 haluaa maalata, mistä mä saan niille. Siihen menee jo niinku kolminkertainen aika siihen valmisteluun.

KUVIO 8. Pienryhmätoiminnan hyödyt lapselle tulosten perusteella

Kuviossa 8 on kuvattu keskeisimmät haastatteluissa esille nousseet tulokset lapsen saamista hyödyistä pienryhmien toteuttamisesta. Tulosten perusteella pienryhmätoiminnalla on suuri merkitys lapsen oppimiselle, vertais- ja vuorovaikutussuhteille. Kasvattajilla on enemmän aikaa tukea lasten välisiä ystävyyssuhteita ja antaa tilaa tuetulle leikille. Haastatteluissa kävi ilmi, että pienryhmässä toimiminen on kasvattajille työhyvinvoinnin kannalta parempi vaihtoehto ja kasvattajien parempi jaksaminen heijastuu suoraan esimerkiksi vuorovaikutukseen lapsen ja aikuisen välillä. Pienryhmätoiminta mahdollistaa myös lasten osallisuuden ryhmän toimintaan ja ideointiin. Eri ryhmätoimintaa toteuttaessa on tärkeää muistaa, että lapsiryhmät ovat erilaisia. Haastattelijat painottivat, että pienryhmään jakaminen ei aina välttämättä onnistu ja se, mikä toimii toisessa ryhmässä, ei välttämättä toimi toisessa. Lasten erilaiset tarpeet ja haasteet luovat haasteita myös ryhmien muodostamiseen ja toiminnan toteuttamiseen. Yksilöllisyyden huomioinnin ja lasten osallisuuden kannalta pienryhmä on erittäin toimiva työmuoto.

5.3 Lastentarhanopettajan rooli pienryhmätoiminnassa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2017, 17) korostavat lastentarhanopettajan vastuuta ryhmässä. Lastentarhanopettaja on tiimissään pedagogisena vastuunkantajana, joka

vie työtä lasten ja muun tiimin kanssa kohti asetettuja tavoitteita. Lastentarhanopettajan rooli vastuunkantajana koskee kaikkea toimintaa ryhmän sisällä, mutta pienryhmissä ja Parikissa vastuu oman pienryhmän toiminnan järjestämisestä on myös muilla tiimiläisillä. Yhteistyössä muiden tiimiläisten kanssa he luovat turvallisen ja oppimiselle avoimen toimintaympäristön lapsille, joka edistää osaltaan heidän kasvuaan ja kehitystään.

Varhaiskasvatuksessa on eri tasoista johtajuutta. Päiväkodeissa yksikön johtaja katsoo koko työyhteisön tasolla pedagogiikan toteuttamista ja lastentarhanopettajat toteuttavat sitä omissa ryhmissään. (Fonsén & Parrila, 2016, 19.) Haastatteluiden perusteella voi sanoa, että lastentarhanopettaja on *johtaja ryhmässään* ja pienryhmätoiminnan tavoitteiden asettajana asema on sama. Lastentarhanopettaja kuitenkin jakaa vastuuta ryhmän sisällä myös muille mahdollisuuksien mukaan, mutta hänellä on kuitenkin päävastuu. Hän toimii tiimin vetäjänä, tavoitteiden asettajana ja henkilönä, joka sitouttaa myös tiiminsä mukaan toimintaan ja ohjaa tarvittaessa oikeaan suuntaan. Lastentarhanopettajan tulee pitää kiinni siitä, että ryhmä toimii yhdessä sovittujen arvojen mukaisesti. Haastateltavat korostivat, että lastentarhanopettajan tehtävä tiimin johtajana on selkiyttää toimintaa ja tuoda muille toiminnan tavoitteet ja niiden hyödyt esiin. Sovittujen asioiden kirjaaminen muistin tuemiseksi on yksi hyvä apuväline, jonka avulla kaikki ryhmäläiset pystyvät tarkistamaan itsenäisesti suunniteltuja tehtäviä ja toimia.

Lastentarhanopettajat kertoivat haastatteluissa, että tiimin johtajina he eivät voi toimia täysin omavaltaisesti, vaan yhteistyö työyhteisössä on tärkeää. Vaikka lastentarhanopettajilla on oltava langat käsissään, niin tiimin monipuolisuus ja osaaminen ovat ryhmissä rikkaus, jota tulisi hyödyntää. Yhdessä suunnitellaan toimintaa ja mietitään, kuinka lasten oppimista pystyttäisiin edistämään tehokkaimmin ja luomaan laadukasta varhaiskasvatusta. Haastatellut kasvattajat pitivät tärkeänä, että he voivat luottaa omaan tiimiinsä ja tietävät, että kaikki ovat samalla viivalla, jotta he pystyvät jakamaan työtehtäviä jokaisen tiimiläisen yksilöllisten mielenkiintojen ja vahvuuksien mukaan.

Et kun tulee haasteitakin, niin sun täytyy opettajana olla se, joka tietyllä tapaa pitää langat käsissään, vaikka semmosetki tilanteet ku meinaa nousta tukka pystyyn.

Haastatteluissa kävi ilmi, että lastentarhanopettajat näkevät yhdeksi suurimmista rooleistaan *vastuunkantajan* tehtävän. Heillä opettajina on pedagoginen vastuu ryhmästä ja kaiken toiminnan päiväkodin arjessa tulisi olla perusteltavissa. Haastatteluissa selvisi, että on monia erilaisia tapoja toteuttaa toimintaa. Toisten ryhmien toiminta on suunnitellumpaa ja organisoidumpaa kuin toisten ryhmien, mutta kuitenkin molemmilla on lasten etu keskiössä ja toiminnan tavoitteena.

Kaikessa toiminnassa niinkun, niin kyllähän sellanen tietty pedagoginen vastuu ja sellanen johtajuus ja semmonen on.

No meillä se ainakin, no kyllä mä sen koenkin niin, et se on aika iso se rooli. Ja se on vastuunkantajan rooli.

Pienryhmätoiminnan toteuttamisessa nousi esiin haastateltavien huomio siitä, että se hankaloittaa ryhmän aikuisten välistä *kommunikointia ja tiedonvälitystä*. Erityisesti Parikki-toiminnassa tiedonkulunhaasteet korostuivat, mutta niitä oli myös ryhmän sisäisessä pienryhmätoiminnassa. Pienryhmätoimintaa toteutettaessa aikuiset ovat omien pienryhmiensä kanssa, joten he eivät kerenneet päivittämään omia havaintojaan ja muita huomioita muille tiimiläisille. Kommunikointi aikuisten välillä saattaa olla hankalaa myös ison ryhmän kanssa, sillä aikuisten keskustellessa toistensa kanssa, huomio ei ole enää lapsissa ja heidän toiminnassaan. Pienryhmätoiminnassa aikuisen keskittyminen on paremmin lapsissa ja vuorovaikutus on suunnattu heille (Kalland 2011, 149-150). He myös nostivat esiin, että lastentarhanopettajan tehtävä on pitää huoli siitä, että hajautetusta toiminnasta huolimatta tieto esimerkiksi muutoksista, menisi kaikille ryhmässä. Haastateltavat kokivat sen haastavana, mutta luovuutta käyttämällä oli keksitty joitain apuja tilanteeseen. Muutama haastateltava kertoikin, että he ovat alkaneet kehittää erilaisia metodeja tiedonvälitykseen, että heidän ei tarvitsisi kesken päivän olla poissa lasten luota. Näin myös lapset saisivat parempaa vuorovaikutusta koko päivän ajan, kun aikuinen pystyy keskittymään kunnolla yhteen vuorovaikutussuhteeseen sillä hetkellä.

Toinen kommunikointiin liittyvä sekä lastentarhanopettajan työtehtävään ja rooliin kuuluva asia, oli epäkohtien ja muiden asioiden *puheeksi ottaminen*. Tiimin yhteisissä palaverissa on lastentarhanopettajan tärkeää pitää käsiteltävät aiheet selkeinä ja rajata keskustelua niihin aiheisiin, joita on viikon aikana ilmennyt ja palaveriin valittu. Mahdollisten ongelmien havainnointi on tärkeää ja lastentarhanopettajat ovat viime kädessä ne,

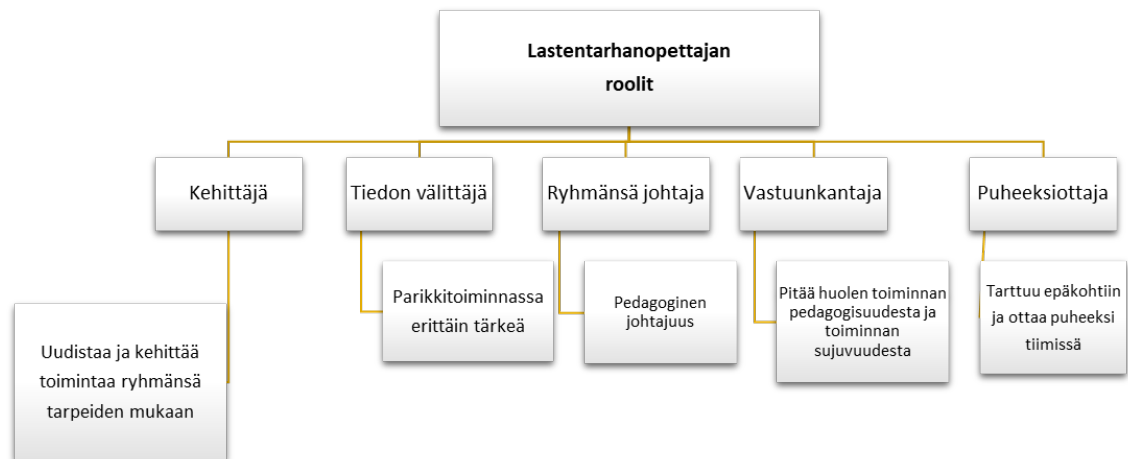
jotka tuovat asiat yhteiseen käsittelyyn. Haastateltavat kuitenkin kertoivat, että heidän tulee olla kannustavia ja luoda tiimiin uskoa siitä, että yhdessä ongelmat pystytään ratkomaan ja ajan kanssa löydetään "meidän tapa". Yhteistyö ja tiimin yhteisymmärrys sekä niiden ylläpito olivat kaikille haastateltaville tärkeitä ja he toivat niiden merkityksen esiin haastatteluissa.

Nyt ku mä oon huomannu, et toteutus on sit vähän eri tavalla, miten mä sen tekisin, ei oo oikeeta, eikä väärää, ja joskushan se on ihan perusteltua et aikuinen leikkaa jonkun muodon esimerkiks. Mut et nyt kun se tuntuu olevan vähän joka tuokiolla sillee, et lapset kattoo vierestä et aikuinen tekee, niin sit se taas on, se on semmonen asia mistä mun pitää, mikä pitää ottaa tiimissä puheeks, että koska lasten oppiminen on se tärkein.

Haastatteluissa selvisi, että toimintaa *kehitetään* jatkuvasti ja lastentarhanopettajien tulee olla avoimia uudistamaan toimintaansa ryhmissä, jotta ne vastaisivat paremmin lasten tarpeisiin. Lastentarhanopettajien työnkuvaan kuuluu havainnointi ja sen pohjalta kehittäminen. On olennaista, että kaikkea toimintaa ja niiden hyötyjä peilataan tavoitteisiin, joita aina uudistettaisiin vähintään kerran lukuvuodessa, ryhmän oman varhaiskasvatussuunnitelman tekovaiheessa. Kehittämisen kautta pyritään tehokkaampaan ja toimivampaan työskentelyyn, haastateltavista kuitenkin osa nosti esiin sen, että lastentarhanopettajan on myös huolehdittava, että muutos tehdään lasten edun takia eikä vain kehittämisen ajatuksen vuoksi. Kriittinen havainnointi ja peilaaminen tavoitteisiin on tärkeää, mutta kehittämiselle, niin kuin muullekin toiminnalle päivähoitossa, on löydyttävä pedagogiset perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016, 31) todetaan, että kehittämisessä on pidettävä mielessä yhteisö, jossa toimitaan, että heidän näkymänsä tulevasta toiminnasta on kiireetöntä ja keskittymistä edistävää. Lastentarhanopettajan on otettava tämä huomioon ja luotava kehittämissuunnitelma, joka on selkeä, mutta joustava ja jonka suunnittelemiseen koko tiimi on saanut osallistua.

Et se on semmonen niinku asetetaan tavoitteita ja katsotaan ollaanko me saavutettu niitä tavoitteita, missä me mennään tässä asiassa. Ja mitä me voidaan tehdä sille ja käydä sitä niinku hyvin avointa keskustelua. Niinku et opettajan täytyy olla siinä mun mielestä niinku avoimessa roolissa uskaltaa kyseenalaistaa ja pohtia niitä asioita, että miksi näin me tehdään ja mitä

tälle voisi tehdä jotain muuta, jos tää ei toimi. Ja myös ottaa myöskin niitä hoitajienkin näkökulmia huomioon niissä asioissa.

KUVIO 9. Lastentarhanopettajan roolit tulosten perusteella

Oheisessa kuviossa 9 kuvataan lastentarhanopettajan rooleja haastatteluista saatujen tietojen perusteella. Lastentarhanopettajan rooli on tulosten perusteella viedä yhdessä tiiminsä kanssa ryhmää eteenpäin avoimina ja valmiina kehittämään toimintaa lasten tarpeiden mukaan. Yhteistyö ryhmässä on tärkeää ja työntekijöiden erilaiset mielenkiinnon kohteet pyritään hyödyntämään toiminnan suunnittelussa. Haastatteluista kävi ilmi, että lastentarhanopettajan rooli on muuttuva ja moniulotteinen, mutta tärkeää on toimia yhdessä kommunikoiden. Kommunikoinnin tärkeys korostui erityisesti, kun puhuttiin Parikista, jolloin toimintaa on yli ryhmärajojen, mutta se koettiin tärkeäksi myös yleisesti tiimissä. Lastentarhanopettaja motivoi ja kannustaa myös muuta ryhmää mukaan toimintaan ja luo uskoa uusien asioiden toteutuksen onnistumiseksi.

Toiminnan kannalta on tärkeää, että kaikki ovat samalla viivalla tavoitteista ja lastentarhanopettajan tehtävä on varmistaa, että kaikki ovat mukana ja sitoutuneita toimimaan lapsien edun mukaisesti. Epäkohtia ja haasteita kohdatessa on yhteinen avoin keskustelu tärkeää ja tiimipalavereissa lastentarhanopettajan tehtävä on ottaa ongelmat ja muut asiat puheeksi. Päiväkotiryhmissä toimittaessa ja työskennellessä on muistettava Varhaiskas-

vatussuunnitelman perusteissa (2016, 17) mainittavasta lastentarhanopettajan pedagogisesta vastuusta. Kaiken toteutettavan toiminnan tulisi olla suunniteltua ja perusteltua ja lastentarhanopettajan tehtävänä on pitää siitä kiinni. Haastatteluissa tuli selkeästi esiin, että on tärkeää luoda raamit, joiden sisällä on helpompi pysyä, vaikka jokainen työntekijä työskentelee omalla persoonallaan ja tyylillään. Ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä työtä lasten kanssa, mutta lasten tulee olla tärkeimpinä vaikuttajina sen toteutuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 17).

Teorian ja haastatteluiden perusteella voidaan sanoa, että lastentarhanopettajan rooli on varhaiskasvatuksessa erittäin vastuullinen ja heidän vuorovaikutuksensa Hännisen (2017, 35) mukaan ylittää aina koteihin asti. Lastentarhanopettajan vastuulla on suunnitella ja valvoa, että toiminta on ryhmässä pedagogista ja tavoitteellista. Voidaan sanoa, että kohtaamiset ja vuorovaikutus ovat päiväkodin arkea. Arvostava ja kannustava vuorovaikutus vievät parhaimmillaan lapsen kehitystä eteenpäin ja tukevat hänen rohkeuttaan uskaltua tekemään asioita itse. Kasvattajilta vaaditaan tilanteissa herkkyyttä tunnustella, miten lapsi on valmis kohtaamaan aikuisen. (Salminen 2017, 163-164.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Yksilön näkökulmasta

Opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan sanoa, että pienryhmätoiminta on hyödyllistä sekä lapselle että aikuiselle. Sen hyödyt välittyvät työntekijöiden jaksamisena ja hyvinvointina työssä sekä lapsilla sosiaalisina suhteina koteihin asti. Pienryhmätoiminnan hyödyt näkyvät päiväkodin arjessa rauhallisena aikana, keskusteluina, leikkinä ja yhteisenä ideointina, jolloin lasten on mahdollisuus tulla nähdyiksi ja kuulluiksi paremmin. Tuloksissa selvisi, että kasvattajien olemus ja aika ovat tärkeitä lasten kanssa kommunikoidessa ja vuorovaikutuksessa. Aikuisen tapa huomioida ja kohdata lapsi joko vastaa hänen tarpeitaan, jolloin tunnekokemus on turvallinen tai herättää sekavia tuntemuksia, jolloin lapsi voi tuntea muun muassa pelkoa (Mikkola ja Nivalainen 2011, 20-22). Tämän vuoksi teimme johtopäätöksen, että aikuisten on varhaiskasvatuksessa panostettava lasten kohtaamisiin, jotta ne ovat laadukkaita ja turvallisia lapselle. Tähän tarkoitukseen pienryhmä on erinomainen. Hyvinvoiva ja työssään viihtyvä aikuinen on tunnekokemukseltaan lapselle parempi, kuin kielteisesti työympäristönsä näkevä.

Yhteistyössä perheiden kanssa tulisi määritellä, mikä on lapselle normaaliin kasvuun ja käytökseen kuuluvaa toimintaa ja mikä saattaa kertoa haasteista arjessa tai jopa oppimisvaikeuksista (Turja 2017, 145-146). Tällaisissa tapauksissa lapsen yksilöllinen huomiointi ja tukeminen ovat ensiarvoisen tärkeitä. Opinnäytetyössämme selviää, että pienryhmätoiminnalla pystytään tukemaan lasten yksilöllistä kasvua ja kehitystä, jolloin lasten erityistarpeet on helpompi ottaa huomioon. Tuloksissa käy ilmi, että rauhallisella ympäristöllä voidaan vaikuttaa positiivisesti lapsen oppimiseen, sillä kasvattajat pystyvät havainnoimaan lasten kehitystasoa ja kohdistamaan toiminnan sitä tukevaksi. Tämän vuoksi pienryhmätoiminnasta voi tehdä johtopäätöksen, että sillä pystytään puuttumaan jo varhaisessa vaiheessa lapsen tuen tarpeisiin sekä tukemaan niitä paremmin.

Yksilötason näkökulmasta voidaan Parikin johtopäätöksenä todeta, että se haastaa ryhmää, mutta hyvin toimiessaan se on hyödyllinen niin lapselle kuin aikuiselle. Kahden ryhmän lapsista muodostetuissa pienryhmissä lasten on mahdollista kehittyä yhdessä vertaistensa kanssa. Sisarusryhmä on oivallinen Parikki-toiminnan toteutukseen muun mu-

assa siitä saatavien vertaiskokemusten takia. Kasvattajille Parikki tarjoaa pedagogista tukea ja lapsille puolestaan kasvuun ja kehitykseen tarvittavia vertaissuhteita. Sisarusryhmä luo lapselle turvallisuuden tunnetta. Sisaruussuhde auttaa lasta uskaltautumaan osaksi ryhmää ja se edesauttaa sopeutumista. Lapset myös suurimmaksi osaksi nauttivat saadesaan olla samassa ryhmässä sisarustensa kanssa ja se määrittää osaltaan sitä, keitä he ovat ryhmässä. (Pehkonen 2015, 60-62.)

6.2 Yhteisön näkökulmasta

Lehtori, kasvatustieteiden maisteri Raija Yliniemi (2004) toteaa mielipidekirjoituksessaan selkeästi, että laadukas varhaiskasvatus vaatii osaavaa ja hyvin kouluttautunutta henkilökuntaa. Yliniemi (2004) painottaa, kuinka moniammatillisuus ja tiimityö ovat avainasemassa vastaamaan varhaiskasvatuksen haasteisiin. Tämä näkemys nousi esiin myös opinnäytetyöprosessimme aikana lastentarhanopettajan roolien pohdinnan myötä ja yhtenä opinnäytetyömme johtopäätöksenä voidaan pitää vahvan tiimi- ja yhteistyön merkitystä varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kaikkia tutkimuskysymyksiä läpikäydessämme huomasimme, että yhteistyö liittyi niihin kaikkiin ja oli kaikkia niitä yhdistävä tekijä.

Työyhteisön ja tiimin näkökulmasta johtopäätöksenä voi pitää hyvän yhteistyön merkitystä kaikessa toiminnassa. Mikkolan ja Nivalaisen (2010, 5) mukaan tiimityöskentely on parhaimmillaan oman ammatillisuuden kehittämistä, yhdessä toimimista ja omien työskentelytapojen jatkuvaa kehittämistä. Haastatteluissa nousi esille, kuinka suuri merkitys hyvällä tiimillä ja sen toimivuudella on koko toiminnan rakentamiselle. Tiimillä tulee olla yhteiset pelisäännöt, joita kaikkien tulee noudattaa. Sekavasti määritellyt pelisäännöt ja tehtävät aiheuttavat ylimääräistä työtä, mistä saattaa pitemmän päälle aiheutua stressiä ja työuupumusta. Lisäksi sekavan työalueen vaarana on joidenkin asioiden unohtuminen. (Spiik 2004, 87) Hyvässä tiimissä jokaisen omia osaamisalueita hyödynnetään ja jokainen tietää oman roolinsa (Belbin 2002, 91; Spiik 2004, 134). Tätä korostettiin haastatteluissa tärkeänä myös työhyvinvoinnin kannalta, joten yhteisön taso vaikuttaa merkittävästi myös yksilön tasolla.

Tuloksissa tulee selväksi, että lastentarhanopettajalla on suuri vastuu ryhmän toiminnasta, sekä ottaa puheeksi epäkohtia ja pyrkii yhdessä tiimin kanssa korjaamaan niitä, jotta kaikkien olisi hyvä työskennellä tiimissä. Kaikkien tulee olla yhdessä sitoutuneita toimintaan ja tiedostettava, mitä esimerkiksi pienryhmätoiminta on, sillä ymmärryksen kautta toiminta on aktiivisempaa. Myös työntekijöiden keskinäiset välit vaikuttavat ilmapiiriin, ja lapset aistivat heti, jos työntekijöiden välillä ei kaikki ole kunnossa. Tuloksissa esiin nousseen turvallisen toimintaympäristön luomiseen vaikuttaa monet asiat ja hyvän tiimin merkitys turvalliselle oppimisympäristölle on erittäin suuri. Kun lapset luottavat aikuisiin, he uskaltavat näyttää erilaisia tunteita avoimemmin, niin iloa, kiukkua kuin suruakin, joka auttaa heitä oppimaan myös niiden hallintaa. Spiik (2004) painottaa, että hyvä ilmapiiri tiimissä saa aikaan myönteisiä asioita ja auttamisen halu on suurempi. Pelisäännöistä pidetään kiinni ja epäkohtiin puututaan keskustelemalla. Tällainen tiimi tekee yhteistyötä myös muiden tiimien kanssa. (Spiik 2004, 152-153.) Tällaisesta muiden tiimien kanssa tehtävästä yhteistyöstä Parikkitoiminta on hyvä esimerkki.

6.3 Yhteiskunnan näkökulmasta

Yksilön ja yhteisön näkökulmasta aiheemme on suurempi ja näin vaikuttavampi, mutta vaikutus näkyy myös yhteiskunnallisesti. Päivähoidon tulee tarjota lapsille lämpimät ja turvalliset ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä huomioida lapsen yksilölliset lähtökohdat ja taata suotuisa kasvuympäristö (Saarsalmi 2008, 30). Lapsiryhmät koostuvat monella tapaa erilaisista lapsista. Monikulttuurisuus ja sosiaaliluokkien vaihtelut perheissä esimerkiksi, tuovat ryhmään paljon erilaisia lapsia, joista jokainen on yksilö. (Eerola-Pennanen & Turja 2017, 195.) Päivähoitoa koskevan lain mukaan päivähoiton tavoite on tukea perheitä ja koteja kasvatustehtävässä ja edistää yhdessä lapsen tasapainoista kehitystä ja kasvua (Varhaiskasvatuslaki 2015). Mikkola ja Nivalainen (2011, 11) korostavat, että kasvatuskumppanuus on varhaiskasvatuksessa vaadittua, mikä tarkoittaa tiivistä yhteistyötä perheen kanssa.

Lapsille päivähoito ja erityisesti pienryhmätoiminta on varhaista syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ehkäisyä, sillä pienryhmässä lapsi pystyy omilla ehdoillaan opettelemaan sosiaalisia suhteita ja vuorovaikutusta sekä oppii yhteiskunnallisia normeja ja arvoja. Uuden lapsen on helpompi tulla ryhmään ja aloittaa muihin lapsiin tutustuminen ensin pienryhmässä, ja sitten kaikkiin isossa ryhmässä. Syrjäytymistä tarkastellaan yleensä sosiaalisten

suhteiden tasolla tai yksilötasolla ja sitä lähestytään sosiaalisia suhteita pohdittaessa niin sanottujen ongelmaryhmien, kuten pitkäaikaistyöttömien, kautta. (Opetusministeriö 2003, 12.) Monien lasten vanhemmat saattavat olla tämän luokittelun mukaan syrjäytyneitä ja sen vuoksi lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen onkin varhaiskasvatuksessa erityisen tärkeää. Vaikka varhaiskasvatuksessa kaiken toiminnan keskiössä on lapsi, samalla on kuitenkin tärkeää huomioida perheen merkitys lapsen hyvinvoinnin kannalta (Heinonen ym. 2016, 181-182).

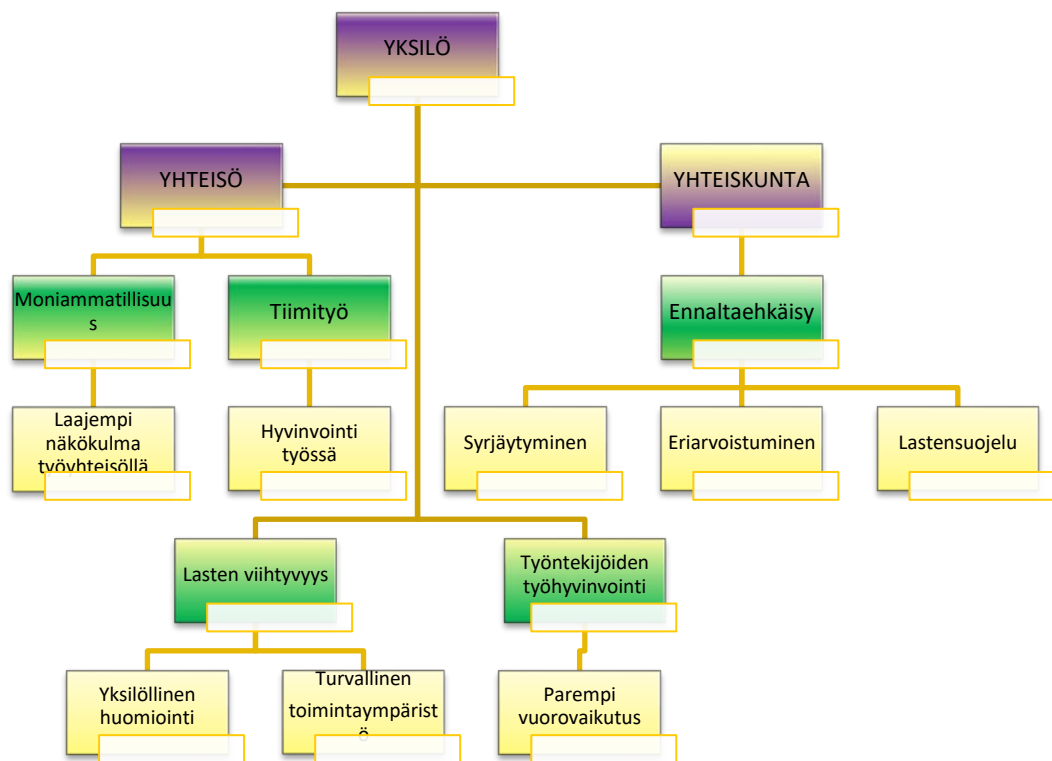
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016, 14) mukaan lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta voidaan edistää sekä syrjäytymistä ehkäistä varhaiskasvatuksen avulla. Eriarvoistuminen on muuttuvassa maailmassa yhä todellisempaa ja monet seikat voivat johtaa jo varhaiskasvatusikäisen lapsen eriarvoistumiseen. Eriarvoistumisen ehkäisemiseksi on määrätty laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (2016), joiden avulla pyritään estämään rahan tuomaa epätasa-arvoa. Vuorisalo ja Eerola-Pennanen (2017, 236) näkevät eriarvoistumisen sekä heikentyneenä mahdollisuutena osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa, että yksilöiden välisenä epätasa-arvona.

Lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemisen ja edistämisen keinona varhaiskasvatus on keskeisessä roolissa. Lastensuojelulain (2007) mukaan ehkäisevän lastensuojelun tavoitteena on turvata lapsen kasvu ja kehitys sekä tukea vanhemmuutta. Nämä samat tavoitteet löytyvät myös varhaiskasvatuksesta. Molemmissa päämääränä on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Varhaiskasvatuksessa kasvattajilla on tärkeä rooli huomata lasten kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyviä tuen tarpeita. (Heinonen ym. 2016, 180). Pienryhmätoiminnassa lapsia on helpompi havainnoida, joten tuen tarpeetkin on mahdollista havaita paremmin ja tukea niitä.

Heinosen ym. (2016, 181) mukaan varhaiskasvatusta ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä voidaan tarkastella yksilön lisäksi myös yhteiskunnan näkökulmasta. Yhteiskunnan näkökulmassa korostuu erityisesti tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen sekä syrjäytymiseen liittyvät asiat. Varhaiskasvatuksella on erityisen suuri vaikutus lapsille, joiden kehityksessä on ongelmia tai joiden elämässä on muita haasteita. Lapsien erilaisia lähtökohtia voidaan varhaiskasvatuksen avulla tasata. Kasvattajat kohtaavat perheitä päivittäin, mikä mahdollistaa luottamuksellisen suhteen syntyvän. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksen henkilöstö on avainasemassa huomaamaan, jos lapsen tai perheen tilanteesta tapahtuu jotain, mikä antaisi aiheutta huoleen. Tutkimuksien mukaan vastasyntyneisiin ja leikki-

ikäisiin kohdistuvat ennaltaehkäisevät tukitoimet ovat tehokkaimpia, minkä takia varhaiskasvatusta voidaan pitää ehkäisevänä lastensuojeluna ja keskeisenä avohuollon tukitoimena. Vaikka varhaiskasvatus on tärkeässä roolissa huolen herätessä, niin yhteistyötä tehdään kuitenkin moniammatillisesti useiden eri toimijoiden, kuten neuvolan kanssa. (Heinonen ym. 2016, 181-182.)

Opinnäytetyöemme johtopäätöksenä voidaan sanoa, että varhaiskasvatuksella voidaan tasata erityisesti lapsen, mutta samalla myös perheiden eriarvoisuutta. Jotta lapsia pystyttäisiin tukemaan kokonaisvaltaisesti, on heidät kohdattava yksilöinä ja havainnoitava heidän tuen tarvettaan. Kuten jo aikaisemmin opinnäytetyössämme on käynyt ilmi, ovat laadukkaat vuorovaikutussuhteet ja yksilöllisemmät työotteet helpompi toteuttaa pienessä ryhmässä. Tämän vuoksi myös syrjäytymisen ja ennaltaehkäisevän lastensuojelun näkökulmasta pienryhmätoiminta on erittäin tärkeässä roolissa varhaiskasvatuksessa.

KUVIO 10. Yhteenvedo johtopäätöksistä

Kuviossa 10 on vedetty yhteen tekemämme johtopäätökset. Ne on jaettu eri tasoihin yksilön saamista hyödyistä aina yhteiskunnan tasolle saakka. Yleisesti voidaan todeta, että varhaiskasvatus on merkityksellinen tekijä yhteiskunnassamme ja sen avulla voidaan turvata turvallinen ja tasainen kasvu ja kehitys monelle lapselle. Varhaiskasvatus ja sen eri

toimintamallit, kuten pienryhmätoiminta tai Parikki auttavat myös havainnoimaan jo varhaisessa vaiheessa esiintyviä haasteita. Ongelmat havaittua ja ne tiedostettuna on toimiminen ja lapsen tukeminen tehokkaampaa ja yksilöllisempää. Aikaisessa vaiheessa puuttuttaessa voidaan auttaa niin perheitä, kuin lapsia asioiden käsittelyssä ja oikeanlaiset apukeinot on mahdollista löytää elämää helpottamaan.

7 POHDINTA

7.1 Aiheen tarkastelua ja jatkotutkimushaasteet

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda pienryhmätoiminnan hyötyjä näkyviksi sekä pohtia lastentarhanopettajan roolia sen toteutuksessa. Lisäksi halusimme opinnäytetyön avulla tuoda myös Parikki-toiminnan hyvät käytänteet ja kehitysmahdollisuudet näkyviksi muillekin aiheesta kiinnostuneille. Asetimme itsellemme tavoitteeksi opinnäytetyön myötä kehittää omaa ammatillista osaamistamme ja tutustua erilaiseen toimintaympäristöön. Opinnäytetyössämme tutkimuskysymykset olivat: mitkä ovat Parikin tuomat erityisyydet sisarusryhmiin Pellervon päiväkodissa, kuinka pienryhmätoiminta hyödyttää lasta sekä mikä on lastentarhanopettajan rooli pienryhmätoiminnan toteuttamisessa.

Parikki-toiminta on vielä melko tuntematon uusi toimintamalli, joten siihen ei ole luotu yhteisiä käytänteitä. Pellervon päiväkodissa jokainen ryhmä on saanut etsiä itselleen sopivimman toimintatavan, mutta pääajatuksena on kuitenkin pienryhmätoiminnan tekeminen yli ryhmärajojen. Osa ryhmistä toteutti Parikki-toimintaa enemmän ja toiset vähemmän. Haastatteluissa kävi ilmi, että päiväkotiki on yleisesti paikkana melko muutosvastainen ja muutoksien sisäistäminen vaatii aikaa. Varhaiskasvatus kuitenkin kehittyy jatkuvasti, joten jäimme pohtimaan, miten näitä rutiineja voisi murtaa. Mielestämme etenkin lastentarhanopettajan tulisi olla kiinnostunut kehittämään ja luomaan uusia työtapoja sekä samalla innostamaan muita tiimin jäseniä uuden kokeilemiseen. Ennen uuden toimintatavan esittelemistä muille, tulee lastentarhanopettajan olla itse täysin tietoinen mitä tämä uusi toimintatapa on ja miksi sitä tehdään. Koko tiimin tulee olla täysin sitoutunut toimintaan, jotta siitä saataisiin kaikki irti.

Parikki-toiminnan toteutus muissa päiväkodeissa edellyttää rakenteellisia uudistuksia, avoimuutta toiminnan toteutuksessa, kirjallista materiaalia ja ohjeistusta sekä halua tehdä sisarusryhmien toiminnasta pedagogisesti parasta mahdollista. Hallinnon osalta se tarkoittaa sijoittamista Parikin kehittämiseen nyt, että se saataisiin mahdollisimman toimivaksi ja myös näkyväksi muille. Työntekijöiltä taas vaaditaan omien toimintatapojen kirjaamista, valmiutta kehittyä työssään ja halua luoda jotakin uutta, josta myös monet muut voivat hyötyä tulevaisuudessa. Lapsille se voisi tuoda lisää vertaisia, ideointia yhdessä aikuisten kanssa ja paljon mahdollisuuksia tulla kuulluiksi ja nähdyiksi. Lapsien arjen ei

tulisi kuitenkin tämän takia muuttua pirstaleiseksi, vaan kehittäminen tulisi toteuttaa heidän ehdoillaan. Näiden edellä mainittujen toimien jälkeen uusilta päiväkodeilta, jotka Parikkia alkaisivat toteuttaa, edellytettäisiin yhteistyötä, paljon keskustelua ja kommunikointia. Parikki-toiminta haastaa ryhmien dynamiikkaa, sillä vanhan mallin kolmen aikuisen sijaan ryhmässä olisikin kuusi aikuista. Työparityöskentely mahdollistaa ryhmien yhdistämisen kivuttomammin, jolloin kummastakin ryhmästä olisi joku lapsille tuttu aikuinen heidän kanssaan. Aikataulut tulisi miettiä tarkkaan suunnitteluille, tiimipalaverille sekä ihan vain oman ryhmän ajalle, jotta lapset oppivat tuntemaan myös oman ryhmänsä ja tietämään oman asemansa siinä. Lapsille tärkeintä on luoda turvallinen ja laadukas toimintaympäristö, jossa heidän on hyvä leikkiä, oppia ja kehittyä yksilöinä.

Parikki-toiminta on sisarusryhmiin kätevä toimintamalli, joka kuitenkin tarvitsee vielä lisää kehittämistä ja yleistä ohjeistusta sen toteuttamiselle. Sisarusryhmät ovat taloudellisesti kannattavia ja niihin on helpompi sijoittaa lapsia, joten hallinnollisesti ne ovat käytännöllisiä. Parikin toteutus vaatii kuitenkin päiväkodeilta myös rakenteellisia muutoksia, jotta tilat ovat toimivat sen toteutukseen. Muun muassa tämän vuoksi Parikki saattaa lisääntyä tulevien vuosien aikana varmasti enemmänkin sitä mukaa, kun vanhoja rakennuksia uudistetaan ja remontoidaan. Muutokset varhaiskasvatuksessa eivät voi olla liian nopeita, sillä virheet tehdään lasten kustannuksella. Tämän vuoksi on hyvä, että on edelläkävijä päiväkoteja, kuten Pellervon päiväkotia, joissa voidaan tehdä kokeilua ja kehitystyötä pienin askelin sekä rauhallisesti kokeillen.

Toimintamallin käyttöönotto ja kehittäminen vaativat aktiivisuutta sekä tahtoa kasvattajilta viedä toimintaa eteenpäin. Ensimmäinen askel innostukseen toivottavasti onkin ymmärrys sen mahdollisuuksista jo nyt, mutta vielä enemmän tulevaisuudessa, kun subjektiivinen päivähoito-oikeus (HE 2015/80) ja muut lakimuutokset tulevat vielä muokkaamaan varhaiskasvatusta. Uudistukset tulevat lisäämään tarvetta sisarusryhmille sekä vuoropäiväkodeille, jolloin Parikissa käytettävän kahden ryhmän voimavarat olisivat paremmin jaettavissa sille ajalle, kun lapsia on hoidossa. Uudistukset tuovat mukanaan myös stressiä ja haasteita. Työyhteisölle Parikki voi tuoda paljon jaksamista, vertaistukea ja omien vahvuuksien hyödyntämistä. Siinä on kuitenkin vielä myös haasteita, joihin keskittymällä niitä pystytään kehittämään toimiviksi vielä ennen kuin kaikki muutokset tulevat voimaan.

Opinnäytetyön valmistuessa toinen osa uudesta varhaiskasvatuslaista ei ole vielä tullut voimaan. Tällä hetkellä siihen kaavaillaan muutosta, jonka mukaan päiväkotien ryhmissä tulisi viimeistään vuodesta 2030 työskentelemään kaksi korkeakoulutettua kasvattajaa ja yksi lastenhoitaja. Ammattikorkeakoulusta valmistuisi varhaiskasvatuksen sosionomeja, joten tiimissä voisi lastenhoitajan kanssa olla joko kaksi yliopiston lastentarhanopettajaa tai yksi yliopiston lastentarhanopettaja ja sosionomi. (Nurmi 2018.) Tällainen muutos, että ryhmässä olisi sekä yliopistosta, että ammattikorkeakoulusta valmistunut varhaiskasvatuksen osaaja, toisi tiimiin moniammatillista näkemystä. Tekemiemme haastatteluiden perusteella lastentarhanopettajat kokivat Parikki-toiminnan hyödyllisenä pedagogisen tuen näkökulmasta, sillä he saivat jakaa ajatuksiaan toisen lastentarhanopettajan kanssa ja pohtia niitä yhdessä. Uuden varhaiskasvatuslain mukainen kasvattajien kokoonpano lapsiryhmässä toisi moniammatillisuuden lisäksi tätä pedagogista tukea jokapäiväiseen arkeen. Jaakkolan (2018) mukaan lakiluonnoksessa on vielä ongelmia. Sosionomin tehtävä on vaihtoehtoinen, joten sen tilalle voidaan palkata yliopiston lastentarhanopettaja. Pelkona onkin, että sosionomien työllisyys varhaiskasvatuksessa heikkenee, jos lastentarhanopettaja nimike jaetaan jatkossa vain yliopistosta valmistuneille. (Jaakkola 2018, 15.) Haluaisimmekin jatkossa vielä nähdä opinnäytetyönä tehtävän sosionomien erikoisosaamisalueet varhaiskasvatuksessa, perustelemaan miksi myös sosionomi kuuluu lastentarhanopettajaksi.

Jatkotutkimukseksi voisi toteuttaa vertailua eri ryhmistä, lasten ja heidän perheidensä kokemuksista pienryhmätoiminnasta joko erilaisissa päiväkodeissa tai samassa päiväkodissa eri ryhmien välillä. Opinnäytetyömme myötä huomasimme, kuinka eri tavoin pienryhmätoimintaa toteutetaan ja kaikkialla sitä ei edes välttämättä toteuteta. Suuressa ryhmässä oleminen on raskaampaa niin aikuisille kuin lapsillekin, joten olisi tämän vuoksi hyvä saada tilastoja esimerkiksi lasten viihtyvyydestä päiväkodeissa eri toimintatapoja toteuttavissa ryhmissä. Lasten sekä aikuisten hyvinvointi ja tyytyväisyys pienryhmätoimintaa tai Parikkia toteutettaessa voisi lisätä muidenkin ryhmien ja päiväkotien intoa ja painetta kokeilla edes niiden toimivuutta omassa ryhmässä. Parikki-toimintaa, jota yhteistyöpäiväkodissa toteutetaan, on monia eri tapoja toteuttaa ja jotkut tekivät sitä enemmän, jotkut vähemmän. Tuleeko varhaiskasvatuksen laadusta tällöin eri tasoista jo saman päiväkodin sisällä?

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistuksen myötä olisi hyvä tilaisuus tutustua erilaisiin päiväkoteihin ja selvittää, kuinka niissä on nähty muutos sen jälkeen, kun pienryhmätoimintaa on kaikkien toteutettava. Näkevätkö he sen hyötyjä, vaikuttaako tähän kokemukseen lastentarhanopettajan innostus, vai kokevatko edelleen raskaaksi ja jopa turhaksi. Tulevaisuudessa, jos ryhmäkoot edelleen jatkavat kasvua on hyvä pyrkiä löytämään uusia toimivia tapoja helpottamaan kiireistä arkea, niin lapsille kuin aikuisille. Kokeilullinen ja toiminnallinen opinnäytetyö tietysti voisi olla eri tapojen kokeilu ja vertailu, jolloin palautteen näkisi heti toiminnan sujuvuuden myötä ja lasten palautteen kautta.

Mahdollisesti nyt uudistettavien päiväkotien toiminnallinen avustaminen Parikki-toiminnan aloittamisessa ja kehittämisessä voisi olla hyvä haaste jollekin kehitettäväksi. Sisarusryhmät tulevat jatkossa varmasti lisääntymään niiden hallinnollisten ja taloudellisten hyötyjen vuoksi, minkä takia Parikki-toiminta ja sen tarve, tulee varmasti lisääntymään tulevina vuosina. Parikki-toiminnan aloittamispaketti päiväkoteihin, joiden tiloja muokataan tähän soveltuviksi voisikin olla hyvä mahdollisuus tutkimukselle ja helpottaisi toiminnan aloittamisen vaikeuksia päiväkodeissa.

7.2 Eettisyys ja luotettavuus

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen kriteereitä ovat luotettavuus, siirrettävyys, riippuvuus sekä vahvistettavuus (Kananen 2008, 125). Luotettavuudella tarkoitetaan sitä, kuinka tulokset vastaavat tutkittavien näkemyksiä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkijat voivat kuitenkin tehdä päätelmiä, jotka eivät miellytä tutkittavia, mutta se ei heikennä luotettavuutta työssä. Siirrettävyys käsitteellä tarkoitetaan sitä, kuinka hyvin tulokset täsmäisivät myös muissa kohteissa tehtyihin tutkimustuloksiin. Siirrettävyyden vuoksi tutkijan on hyvä dokumentoida tekemänsä, hyvä dokumentointi on apuna myös riippuvuuden osoittamisessa. (Kananen 2008, 126-127.) Vilkan (2005, 159) mukaan laadullista tutkimusta ei voi kuitenkaan käytännössä täysin samanlaisena toistaa, koska jokainen laadullinen tutkimus on ainutkertainen.

Ulkoinen validiteetti, eli reliabiliteetti, kuuluu kvalitatiivisessa tutkimuksessa osaksi luotettavuutta yhdessä validiteetin kanssa. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkitaan oikeita asioita, niitä joita on sanottu tutkittavan. (Kananen 2008, 125; Vilka 2005, 161.) Tutki-

mussuunnitelmaamme nähden ajatuksemme tutkittavasta aiheesta hieman muuttui. Koemme saaneemme hyvin aineistoa vastaamaan tutkimuskysymyksiimme. Haasteena kysymyksille oli niiden muotoilu, että niihin olisi edes mahdollista vastata aineistomme pohjalta. Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus ovat tärkeitä tekijöitä koko opinnäytetyöprosessin aikana. Tutkimuksissa, jotka kohdistuvat ihmisiin, tulee aina huomioida ihmisoikeudet sen eettisenä perustana. Tutkijan on aina ennen tutkimustaan selitettävä tutkittavien suojan takia mahdollisimman tarkasti, miten ja miksi tutkimus tehdään. Tutkittavien tulee myös tietää, että osallistuminen on vapaaehtoista ja heiltä on varmistettava tietävätkö he, mistä tutkimuksessa on kyse. Tutkittavien suojaan kuuluvat osallistujien hyvinvoinnin turvaaminen, luottamuksellisuus, anonymiteetin suojaus ja tutkijan lupauksissa pysyminen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.)

Jo opinnäytetyön alkuvaiheessa pohdimme haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseen liittyviä asioita. Haastatteluihin osallistuminen oli täysin vapaaehtoista. Haastatteluiden alussa kerroimme haastateltaville äänitteiden käyttötarkoituksesta ja sen, että tulimme tuhoamaan ne opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Teimme haastateltaville selväksi, että tulokset julkaistaan niin, että ketään haastateltavaa ei voi niistä tunnistaa. Kysyimme päiväkodin johtajalta luvan yhteistyöpäiväkodin nimen mainitsemiseen ja hän antoi siihen luvan. Yksityisyyden suojaamiseksi emme kerro päiväkodin ryhmien tai haastattelussa esille tulevien henkilöiden nimiä.

Kvalitatiivisen tutkimuksen siirrettävyys, jolla tarkoitetaan yleistettävyyttä, voidaan rinnastaa kvantitatiivisen tutkimuksen ulkoiseen validiteettiin. Yleistettävyyteen vaikuttaa esimerkiksi aiemmat tutkimukset sekä teoriapohja, jonka perusteella tutkimusta on ryhtytty tekemään. (Kananen 2008, 123.) Teoriatieto, mitä opinnäytetyössä käytämme, on luotettavaa, sillä käyttämämme lähteet ovat ajankohtaisia ja monipuolisia. Pyrimme tutustumaan myös aihealueesta tehtyihin muihin opinnäytteisiin, pro graduihin sekä hankkeisiin ja lakeihin. Ne kaikki vaikuttavat työmme luotettavuuteen sekä yleistettävyyteen lisäten niitä. Erityisen vaikeaksi koimme aiheen rajaamisen. Aiheeseemme liittyen löytyi paljon teoriaa, jotka osa liittyivät enemmän aiheeseen kuin toiset. Pyrimme löytämään eniten aiheitamme hyödyttävät teoria ja olemme kuitenkin käyttäneet useita eri lähteitä samasta asiasta, joten tieto on monesta lähteestä varmistettua. Haastattelut äänitettiin ja litteroitiin sanasta sanaan, joten pystyimme keräämään haastateltavilta saadun tiedon juuri siinä muodossa, kuin he meille sen kertoivatkin. Luotettavuuden mittareiksi katso-

taan analyysin riittävyys, kattavuus sekä arvioitavuus ja toistettavuus. Nämä kaikki perustuvat tarkasti tehtyyn dokumentointiin, joka mahdollistaa muidenkin tarkastella tehtyjä ratkaisuja. (Kananen 2008, 124-125). Kananen ohjeisiin perustuen olemme myös tehneet työhömmesimerkkikuvion, jossa tuomme tekemiämme ryhmittelyjä näkyviksi. Haasteena oli tuoda oma ajatustyö selkeästi muillekin näkyväksi, kun itselle se tuntui itsestäänselvyydeltä.

Vahvistettavuutta parantaaksemme pyrimme työntämään ennakkokäsityksemme aiheesta sivuun ja tarkastelemaan aihetta neutraalisti. Vahvistettavuudella tarkoitetaan sitä, tulisivatko toiset tutkijat aiheesta samaan tulokseen, eli vahvistaisivatko he meidän saamat tulokset. Siihen vaikuttavat monet tekijät ja yksi niistä on tutkijoiden ennakkokäsitykset sekä kokemukset. (Kananen 2008, 127.) Samalla pohjalla ja samoihin tutkimuskysymyksiin vastauksia hakiessa uskomme, että muutkin päätyisivät samaan tulokseen kuin me. Kuitenkin tulee muistaa, että jokaisen omat lähtökohdat ja kokemukset vaikuttavat saatuihin vastauksiin aina jonkin verran. Teemahaastatteluiden täydentävät kysymykset myös ohjaavat saatuja vastauksia hieman eri tavalla ja tämän vuoksi jonkinlaisia sävyeroja muiden tutkimuksissa voisi olla meidän työhömmes verratessa.

Myös luotettavuuden ja eettisyyden vuoksi pyrimme siihen, että emme antaneet aiempien kokemustemme vaikuttaa asenteisiimme, vaan lähdimme tutkimaan aihealuetta ilman ennako-odotuksia. Aiempien kokemusiemme vuoksi koimme sen kuitenkin hankalaksi varsinkin aivan työn alkuvaiheessa. Kananen (2008, 32) mukaan kvalitatiivinen tutkimus on paras silloin, kun ilmiö tai tutkittava aihe on uusi. Laadullinen tutkimus voi olla alustava tutkimus ennen kuin aletaan tehdä määrällistä tutkimusta, jollaista ehdotammekin jollekin tulevaisuuden opinnäytetyön aiheeksi alempana, kohdassa kehittämisehdotukset ja jatkotutkimushaasteet. Mielestämme onnistuimme neutraalissa työotteessa kaikesta huolimatta hyvin ja pystyimme tutkimaan aihetta ilman ennakkokäsityksiä koko prosessin ajan.

Kaikki tekemämme haastattelut olivat ilmapiiriltään avoimia, keskustelevia ja teemahaastattelun, eli strukturoimattoman haastattelun mukaisesti haastattelu eteni haastateltavan tahtiin. Teimme myös muutamia tarkentavia lisäkysymyksiä tilanteen ollessa sopiva, joka on osa teemahaastattelun tyyliä. (Tiittula & Ruusuvoori 2005, 11-15.) Haastattelut olivat hyvin ajoitettuja, sillä pisimmillään haastattelu kesti 52 minuuttia eli alle tunnin, niin kuin

oli suunniteltukin. Pysyimme aikataulussa ja saimme riittävän laajan aineiston haastatteluilta kerättyä vastaamaan tutkimuskysymyksiimme. Haasteita haastatteluihin toi kokemattomuutemme. Selvisimme silti hyvin, kun toinen oli vieressä tukena ja tunnelma haastatteluissa oli avoin. Selkeä, yksityiskohtainen dokumentointi ja päätelmien esiin tuominen parantavat sekä luotettavuutta että riippuvuutta. Riippuvuudella tarkoitetaan sitä, ovatko tulokset ristiriidassa kerättyyn aineistoon nähden ja onko päätelmät tehty virheettömästi. (Kananen 2008, 126-127.) Tämän vuoksi olemme kirjanneet ylös tarkasti kaikki tekemämme vaiheet ja selventäneet niitä esimerkein työssämme muille näkyviksi. Haasteena koimme neutraalin tulokulman aiheeseen niin, että päätelmissä ei näkyisi omat ennakkokäsityksemme. Prosessin aikana jouduimme miettimään paljon, kuinka asiat esitetään, että ne vastaavat tutkittavien näkemyksiä, mutta myös meidän tekemiä päätelmiä.

Mielestämme löysimme saamastamme aineistosta paljon hyviä vastauksia tutkimuskysymyksiimme, joita pystyimme perustelemaan myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kautta. Johtopäätöksissä pyrimmekin vahvistamaan ajatuksiamme juuri varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden avulla ja mielestämme onnistuimme tässä hyvin. Jos lastentarhanopettajia olisi lähtenyt mukaan tutkimukseen enemmän, olisimme saaneet monipuolisemman kuvan tässä päiväkodissa toteutettavasta pienryhmätoiminnasta kuin mitä kolmen lastentarhanopettajan tiedoilla saimme. Haastatteluista saatu aineisto oli mielestämme kuitenkin riittävä, minkä takia emme lähteneet etsimään lisää haastateltavia tutkimukseemme.

7.3 Opinnäytetyöprosessin pohdinta

Aiheen valittuamme alkoi tutkimussuunnitelman työstäminen. Tutkimussuunnitelmaan laadimme alustavan aikataulun opinnäytetyöllemme ja pysyimmekin aikataulussa koko prosessin ajan. Opinnäytetyömme muotoutui hiljalleen prosessin aikana aiheen rajautuessa ja tarkentuessa. Tutkimussuunnitelmaa tehdessämme meillä oli ajatus, että tuottaisimme Pellervon päiväkodissa toteutettavasta Parikkitoiminnasta tiivistelmän opinnäytetyömme loppuun. Huomasimme kuitenkin haastatteluiden myötä, että jokainen toteuttaa Parikki-toimintaa omalla tavallaan ja tahdillaan, joten yhden yhteisen yhteenvedon tekeminen oli mahdotonta näin lyhyessä ajassa. Opinnäytetyöstämme kuitenkin selviää Parikki-toiminnan erityisyyksiä ja pääpiirteitä tuloksista sekä johtopäätöksistä. Aineisto on

kerätty haastatteluista selvinneistä yhtäläisyyksistä, sillä teoriaa ei tästä ole vielä kirjoitettu. Tämä on huomioitu ja ehdotettu tulevaisuuden tutkimukseksi pohdintaa ja jatkotutkimukset -osiossa.

Prosessin aikana säästyimme suuremmilta ongelmilta, mitkä olisivat vaikuttaneet työhömmä. Ohjaavan opettajan vaihtuminen kesken prosessin toi hieman lisää stressiä, vaikka ei onneksi omaan työn tekoomme vaikuttanut. Opettajan vaihdos kuitenkin toi uutta näkökulmaa ja ehkä hieman lisää paineita työn kirjoittamisesta. Opinnäytetyön tutkimusvaiheessa oli haasteellista saada yhteys päiväkodin lastentarhanopettajiin. Lähetimme päiväkodin johtajalle sähköpostia ja pyysimme häntä välittämään sen lastentarhanopettajille, jotka sitten ottaisivat meihin yhteyttä. Yhteydenottoja ei kuitenkaan kuulunut, joten pääotimme soittaa jokaiseen päiväkodin ryhmään ja kysyä sitä kautta halukkuutta osallistua haastatteluun. Onneksi saimme puhelimessa sovittua neljä haastattelua, joista yksi peruuntui muuttuneiden olosuhteiden vuoksi. Aikataulujen yhteensovittaminen oli oma haasteensa ja etenkin haastatteluajkojen sopimisessa oli hankaluuksia, kun ne piti mahduttaa sekä meidän, että päiväkodin työntekijöiden aikatauluihin. Lisäksi omien töidemme ja muiden koulutehtävien mahduttaminen kalenteriin opinnäytetyön tekemisen lisäksi tuotti välillä päänvaivaa. Kaikkien näiden kiireiden keskellä koimmekin välillä haasteelliseksi aloittaa kirjoittamisen, mutta vauhtiin päästyämme tekstiä syntyi kuin itsestään, sillä aihealue oli molemmille innostava.

Opinnäytetyön tekeminen oli pitkä prosessi, joten ehdottomaksi vahvuudeksi koimme sujuvan yhteistyömme sen aikana. Mielestämme oli tärkeää, että meillä oli toisemme tuke-
massa ja antamassa neuvoja etenkin silloin, kun tuntui, että työ ei etene mihinkään. Pys-
tyimme jakamaan vastuun opinnäytetyön tekemisestä yhdessä ja tsemppasimme toisi-
amme silloin, kun sitä tarvitsimme. Opettajien tuki on ollut korvaamatonta ja heidän avul-
laan olemme saaneet oivalluksia, joihin emme olisi keskenämme pystyneet. Tärkeä tekijä
opinnäytetyöprosessissa oli mielenkiintoinen aihe, jolloin kiinnostus ei koko prosessin
aikana päässyt hiipumaan. Laadullisen tutkimuksen tekeminen ja sen yhdistäminen teo-
riatietoon on ollut opettavaista ja jotain, mitä emme olleet kumpikaan aikaisemmin teh-
neet. Opinnäytetyön tekemisen aikana olemme oppineet paljon vastuun jakamisesta, luot-
tamuksestoa ja pitkäjänteisestä työskentelystä.

Opinnäytetyön alussa asettamamme tavoitteet ovat toteutuneet hyvin. Tavoitteena oli tuoda pienryhmätoiminnan hyötyjä näkyviksi sekä pohtia lastentarhanopettajan roolia

sen toteutuksessa. Haastatteluisissa esille tulleiden tietojen ansiosta olemme saaneet kattavan kuvan pienryhmätoiminnasta ja lastentarhanopettajan roolista ja pyrimmekin näitä mahdollisimman selkeästi tulostulussa tuomaan esille. Tavoitteenamme oli kehittää ammatillista osaamistamme tämän työn avulla ja tässä koemme onnistuneemme erinomaisesti. Olemme haastatteluiden ja teorian myötä saaneet tietoa erilaisista tavoista toteuttaa pienryhmätoimintaa ja pohtineet omaa ammatillisuutamme varhaiskasvatuksessa niihin peilaten. Näiden avulla meillä on jo hyvä kuva siitä, miten eri tavoin pienryhmätoimintaa voikaan toteuttaa.

LÄHTEET

- Alijoki, A. & Pihlaja, P. 2011. Pedagogiset rakenteet ja ratkaisut lasten erityisten tuen tarpeiden näkökulmasta. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 260–273.
- Belbin, M. 2002. Team roles at work. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Böök, M. & Mykkänen, J. 2017. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa: Koivula, M. Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 75-86.
- Eerola-Pennanen, P. & Turja, L. 2017. Yhdenvertaisuus ja moninaisuus. Teoksessa: Koivula, M. Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 195-206.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Valli, R. & Aaltonen, J. (toim.) Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 4.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Fonsén, E. & Parrila, S. 2016. Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Fonsén, E. & Parrila, S.(toim.) Teoksessa: Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus - Käsikirja käytännön työhön. Jyväskylä: PS-kustannus.
- HE 2015/80. Luettu 3.3.2018
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150080>
- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. 2011. Lapsikohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 54–66.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2008. Pedagogiikan palikat: Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vahvuudet varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.- 17.painos. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Hänninen, K. 2017. "Ei voi olla läsnä joka tilanteessa" Lastentarhanopettajien käsityksiä lapsiryhmäkoon kasvamisesta. Lapin yliopisto. PDF-tiedosto.
<https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62778/H%C3%A4nninen.Kaisu.pdf?sequence=2>

- Jaakkola, H. 2018. Varhaiskasvatukseen ehdotettu henkilöstömalli ei toimi. *Talentia: Kasvu*. 1/2018. 14-16.
- Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Pedatieto Oy.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 4.painos. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Kalland, M. 2011. Päivähoito kiintymyssuhdeteorian valossa. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland, M. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro
- Kananen, J. 2008. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja.
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karila, K. 2013. Ammattisukupolvet varhaiskasvatuksen pedagogiikan toteuttajina ja kehittäjinä. Teoksessa: Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 9-29.
- Koivula, M. 2017. Lasten vertaisoppiminen päiväkodissa. Teoksessa: Koivula, M. Siipainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 265-280.
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 29.12.2016/1503.
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Launonen, K. 2007. Vuorovaikutus –kehitys, riskit ja tukeminen kuntoutuksen keinoin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Light, P. & Littleton, K. Social process in children’s learning. 1999. Cambridge: Cambridge University Press.
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa Metsämuuronen, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp KY, 80–147.
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään - näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. 5. painos. Vantaa: Pedatieto Oy.
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2010. Tiimille hyvä päivä tänään: työkirja varhaiskasvatuksen vuosisuunnitteluun ja arviointiin. Vantaa: Pedatieto Oy.
- Ministério da saude. 2017.O cuidado às crianças em desenvolvimento – orientacoes para as famílias e cuidadores. PDF-tiedosto. Luettu 20.2.2018.
http://189.28.128.100/dab/docs/portaldab/publicacoes/desenvolvimento_da_crianca.pdf

Nurmi, L. 2018. Päiväkotien arki mullistuu: uusi varhaiskasvatuslaki määrää jokaiseen lapsiryhmään kaksi korkeakoulutettua aikuista – opettaja-ammattinimikkeen saa jatkoa vain yliopistosta. Aamulehti. Uutinen. Luettu 26.2.2018. <https://www.aamulehti.fi/uutiset/paivakotien-arki-mullistuu-uusi-varhaiskasvatuslaki-maaraa-jokaiseen-lapsiryhmaan-kaksi-korkeakoulutettua-aikuista-opettaja-ammattinimikkeen-saa-jatkoa-vain-yliopistosta-200722513/>

Opetusalan Ammattijärjestö. N.d. Päiväkotien lapsiryhmät. Luettu 13.3.2018. <https://www.oaj.fi/cs/oaj/paivakotien%20lapsiryhmat>

Opetusministeriö 2003. Lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisy koulutuksen alalla. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä. PDF-tiedosto. Luettu 3.3.2018.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80735/tr04.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Pehkonen, S. 2015. Sisaruussuhteet ympärivuorokautisen päiväkodin lapsiryhmässä. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto. Pro gradu -tutkielma. PDF -tiedosto. 60-62. Luettu 3.3.2018.

<http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201508141915.pdf>

Penttinen, L. 2015. Lastentarhanopettajan ajankäyttö työpäivän aikana pysyvässä pienryhmässä. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteen kandidaatin tutkielma. PDF-tiedosto. Luettu 11.2.2018.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/46768/URN:NBN:fi:jyu-201509062815.pdf?sequence=1>

Pirkanmaan LAPE Pippuri. 2017. LAPE Pirkanmaa. Luettu 26.2.2018. <https://lapepirkanmaa.fi/pirkanmaan-lape-pippuri/>

Raittila, R. 2013. Pienryhmätoiminta ja leikkialueet. Karila, K. & Lipponen, L.(toim.) Teoksessa: Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Raittila, R. & Siippainen, A. 2017. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö. Teoksessa: Koivula, M. Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 283-292.

Rautiainen, A. 2016. Mitä on varhaiskasvatuksen pedagogiikka? Blogikirjoitus. Luettu 28.2.2018.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus/103/0/mita_on_varhaiskasvatuksen_pedagogiikka

Rouvinen, R. 2007. "Tässä työssä yhdistyy kaikki" Lastentarhanopettajat toimijoina päiväkodissa. Joensuu: Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. PDF-tiedosto. Luettu 11.2.2018.

http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-458-903-1/urn_isbn_978-952-458-903-1.pdf

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

- Saarsalmi, S. 2008. Päivähoidon turvallisuussuunnittelu. Stakes ja STM. PDF-tiedosto. Luettu 18.7.2017 <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/111533/URN%3ANBN%3Afi-fe201504226169.pdf?sequence=1>
- Salminen, J. 2017. Kasvattaja lapsen kehityksen ja oppimisen tukijana. Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Teoksessa: Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino Oy, 163-176.
- Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa: Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Keuruu: PS-Kustannus.
- Savolainen, E. 2013. Pienryhmätoiminta päiväkodin lapsiryhmätoiminnan järjestämisen keinona. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu – tutkielma. PDF-tiedosto. Luettu 15.2.2018. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/41349/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201305111593.pdf?sequence=1>
- Siippainen, A. 2017. Sukupuoli ja ikä. Teoksessa: Koivula, M. Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 207-220.
- Spiik, K-M. 2004. Tulokseen tiimityöllä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Johdanto. Teoksessa: J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) Haastattelu – tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Jyväskylä: Vastapaino, 9-21
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5.painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turja, L. 2017. Oppimisen ja kehityksen haasteet. Teoksessa: Koivula, M. Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 145-162.
- Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030. 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017. PDF-tiedosto. Luettu 12.3.2018. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>
- Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36.
- Varhaiskasvatus. 2017. LAPE Pirkanmaa. Luettu 26.2.2018. <https://lapepirkanmaa.fi/varhaiskasvatus-koulu-ja-vapaa-aika/varhaiskasvatus/>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus. PDF-tiedosto. Luettu 18.9.2017 http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vuorisalo, M. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Eriarvoistuminen ja kamppailut omasta asemasta. Teoksessa: Koivula, M. Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) Valloittava varhaiskasvatus – Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino, 234-248.

Vygotsky, L. 1978. Interaction Between Learning and Development. Readings on the Development of Children. New York: Scientific American Books. 34-40. PDF-tiedosto. Luettu 28.2.2018.

https://www.colorado.edu/physics/phys4810/phys4810_fa08/4810_readings/vygot_chap6.pdf

Yliniemi, R. 2004. Varhaiskasvatuksessa tiimityö on tärkeää. Helsingin Sanomat. Mieli-pidekirjoitus. Luettu 3.3.2018.

<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000004251117.html>

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje lastentarhanopettajille

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

25.10.2017

Sosionomikoulutus

Hei arvoisat lastentarhanopettajat!

Olemme kaksi Tampereen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijaa. Teemme opinnäytetyötä pienryhmätoiminnasta ja erityisesti olemme kiinnostuneita sen hyödyistä. Opinnäytetyössä haluamme selvittää lastentarhanopettajien kokemuksia pienryhmätoiminnan toteutuksesta. Meitä kiinnostaa juuri teidän näkemyksenne Pellervon päiväkodissa toteutettavan Parikkitoiminnan vuoksi ja haluaisimme kuulla kokemuksianne aiheesta. Osallistumalla opinnäytetyömme tekemiseen antaisitte meille arvokasta tietoa ja näkemystä pienryhmätoiminnasta.

Tutkimus toteutetaan haastattelemalla. Antamianne tietoja käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti. Tulokset julkaistaan niin, että vastaukset eivät ole yhdistettävissä yksittäiseen haastateltavaan. Tutkimustulosten avulla on meillä tulevana ammattilaisina mahdollista hyödyntää teiltä saatua tietoa myös omissa tulevilla työpaikoissamme. Opinnäytetyömme ohjaajana toimii Tampereen ammattikorkeakoulun lehtori [REDACTED].

Toivoisimme mahdollisimman monen teistä olevan valmis osallistumaan haastatteluihin, jotta saisimme mahdollisimman laajan kuvan teillä toteutettavasta pienryhmätoiminnasta. Voitte ilmoittaa kiinnostuksenne tutkimukseen osallistumisesta meille sähköpostitse 1.11. mennessä. Toivoisimme yhteydenottoa mahdollisimman pian, jotta voisimme yhdessä suunnitella juuri teille sopivan haastatteluajan.

Yhteistyöterveisin,

Annika Kaasalainen [REDACTED]

Outi Ferreira [REDACTED]

Liite 2. Haastattelurunko/teemat

Parikkitoiminta

Mistä idea Parikkitoimintaan?

Kuinka kauan on toteutettu?

Mitä Parikkitoiminta tuo päiväkodin arkeen?

Lastentarhanopettajan rooli

Ketkä Parikkitoimintaa toteuttavat?

Mikä on Lastentarhanopettajan rooli Parikkitoiminnan toteuttamisessa?

Tästä mielellään esimerkkejä.

Hyödyt ja mahdollisuudet

Millaista hyötyä olette huomanneet Parikkitoiminnasta olevan lapselle?

Entä tiimille?

Parikkitoiminta ja lasten ja aikuisten välinen vuorovaikutus

Parikkitoiminta ja vertaisoppiminen

Haasteet ja kehittäminen

Mitä haasteita olette kokeneet Parikkitoiminnan toteutuksessa?

Miten kehittäisitte vielä toimintaa?

Muuta

Mitä muuta haluat kertoa Parikkitoiminnasta?